

Univerza v Mariboru

Pravna fakulteta

MAGISTRSKO DELO

**POSTOPEK ODVZEMA POSLOVNE
SPOSOBNOSTI Z ANALIZO AKTUALNE SODNE
PRAKSE**

September, 2017

Anja Majcenič

Univerza v Mariboru

Pravna fakulteta

MAGISTRSKO DELO

**POSTOPEK ODVZEMA POSLOVNE
SPOSOBNOSTI Z ANALIZO AKTUALNE SODNE
PRAKSE**

September, 2017

Anja Majcenič

Mentor: doc. dr. Tjaša Ivanc, univ. dipl. prav.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem doc. dr. Tjaši Ivanc za sprejeto mentorstvo, koristne nasvete in napotke pri izdelavi magistrskega dela.

Posebna zahvala gre mojima staršema in Primožu, ki so mi ves čas študija stali ob strani in me vzpodbujali.

KAZALO

1. UVOD	1
2. SPOSOBNOSTI FIZIČNE OSEBE	4
2.1. Pravna sposobnost- sposobnost biti stranka	4
2.2. Procesna sposobnost	4
2.3. Poslovna sposobnost	5
2.3.1. Poslovna sposobnost mladoletnika	5
2.3.2. Omejitve poslovne sposobnosti polnoletne osebe	6
2.3.2.1. Odvzem poslovne sposobnosti polnoletne osebe	6
2.3.2.2. Postopek za podaljšanje roditeljske pravice	7
3. NEPRAVDNI POSTOPEK	8
3.1. Razmejitev med civilnim pravnim in nepravdnim postopkom	8
3.2. Temeljna načela nepravdnega postopka	9
3.2.1. Načelo dispozitivnosti in oficialnosti	9
3.2.2. Preiskovalno in razpravno načelo	9
3.2.3 Načelo kontradiktornosti	10
3.2.4. Načelo javnosti in ustnosti	10
3.2.5. Načelo hitrosti postopka	10
4. POSTOPEK ODVZEMA POSLOVNE SPOSOBNOSTI	11
4.1. Začetek postopka	11
4.2. Narok	13
4.3. Udeleženci postopka	15
4.4. Pravica do zaslišanja	16
4.5. Zaslišanje izvedenca	17
4.5.1. Izbira izvedenca	17
4.5.2. Izločitveni razlogi	18
4.5.3. Postavitev izvedenca in plačilo predujma	18
4.5.4. Izvid in mnenje	19
4.5.5. Samostojni dokazni postopek z izvedencem pred pravdo	21
4.6. Razlogi za odvzem poslovne sposobnosti	22
4.7. Konec postopka	24
4.8. Delni in popolni odvzem poslovne sposobnosti – razmejitev glede na obseg pooblastil v pravnem prometu	25
4.9. Pravna sredstva	27
4.10. Vrnitev poslovne sposobnosti	29
5. POSTAVITEV POD SKRBNIŠTVO	30
5.1. Pojem in namen	30

5.2. Oblike skrbništva	31
5.2.1. Skrbništvo nad mladoletnimi	31
5.2.2. Skrbništvo za osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost	32
5.2.3. Skrbništvo za posebne primere	33
5.3. Skrbnik	34
5.4. Vloga in naloge centrov za socialno delo	37
5.4.1. Ugotovitveni postopek	37
5.4.2. Imenovanje skrbnika	38
5.4.3. Izdaja odločbe	38
5.4.4. Spremljanje dela skrbnika	39
6. TEŽAVE AKTUALNE UREDITVE	40
7. UREDITEV PO DRUŽINSKEM ZAKONIKU	43
8. UREDITEV V NEMŠKEM PRAVU	47
8.1. Oblike skrbništva	47
8.1.1. Varuštvo (Vormundschaft)	47
8.1.2. Skrbništvo (Pflegschaft)	48
8.1.3. Oskrbništvo nad odraslimi osebami (Betreuung)	48
9. ANALIZA SODNE PRAKSE	50
9.1. Sodni izvedenec, dvom v pravilnost izvedenskega mnenja	50
9.2. Obstoje pogojev za uvedbo postopka	51
9.3. Kverulantstvo	51
9.4. Delni odvzem poslovne sposobnosti, opredelitev poslov	52
9.5. Ključne skupne ugotovitve	52
10. SKLEP	54
11. VIRI	57
11.1. Literatura	57
11.2. Pravni viri	59
11.3. Sodna praksa	60

Povzetek

Poslovna sposobnost spada med temeljne attribute fizičnih oseb, ki je povezana z vsemi področji posameznikovega življenja in na podlagi katere lahko oseba samostojno sklepa pravne posle, pridobiva pravice in se zavezuje. Veljavna slovenska zakonodaja še vedno predvideva možnost odvzema poslovne sposobnosti, ki radikalno posega v človekovo življenje. Poslovna sposobnost se lahko deloma ali popolnoma odvzame polnoletni osebi, ki zaradi duševne bolezni, duševne zaostalosti, odvisnosti od alkohola ali mamil ali iz drugega vzroka, ki vpliva na psihofizično stanje, ni sposobna skrbeti sama zase, za svoje pravice in koristi. Postopek se praviloma začne na predlog upravičenega predlagatelja ali po uradni dolžnosti sodišča. Kadar sodišče v izvedenem postopku ugotovi izpolnjenost pogojev za odvzem poslovne sposobnosti, izda sklep in ga pošlje pristojnemu Centru za socialno delo, ta pa osebo postavi pod skrbništvo in ji določi skrbnika. Oseba s popolno odvzeto poslovno sposobnostjo v pravnem prometu ne more več samostojno nastopati, medtem ko je oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo postavljena v položaj mladoletnika med petnajstim in osemnajstim letom. Centru je v tem primeru omogočena določitev pravnih poslov, ki jih sme oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo skleniti samostojno in brez odobritve skrbnika, vendar bi zaradi možnosti prekomernega posega v človekove pravice to moralo storiti že sodišče.

Z odvzemom poslovne sposobnosti se globoko poseže v posameznikove osebnostne pravice, zato je v skladu z ureditvami modernih držav nujna odprava odvzema poslovne sposobnosti in prenova področja skrbništva za odrasle osebe. Prve spremembe se obetajo z začetkom veljavnosti Družinskega zakonika, vendar bi bila potrebna celovitejša reforma, na podlagi katere bi država osebam zagotavljala pomoč samo za tista življenjska področja oz. zadeve, kjer bi jo te dejansko potrebovale in ki bi se presojala glede na okoliščine vsakega posameznega primera.

Ključne besede: pravna sposobnost, poslovna sposobnost, popolni odvzem poslovne sposobnosti, delni odvzem poslovne sposobnosti, center za socialno delo, skrbništvo.

UDK: 347.921(043.3)

ABSTRACT

Legal capacity is a challenging and complex issue because it affects all areas of life, from choosing where to live and whether and whom to marry, to signing an employment contract, casting a vote or managing property. In the Slovenian legislation still exists the possibility of full or partial deprivation of legal capacity of an adult person with mental health problems, intellectual disabilities, drug or alcohol addiction. A center for social work or a public attorney as well as the spouse, another person who lives with the person, a relative or close family member can initiate the procedure. The affected person can also initiate the procedure if a court finds that he or she is able to understand its meaning and consequences. After the procedure the court delivers a single judgement, deciding that the person's legal capacity is restricted and that he or she will be placed under a protective measure. Person with restricted legal capacity lose all or almost all of their civil rights and consequently needs guardians help. Decisions taken for a person under full guardianship need not consider the adult's wishes and opinion. A serious deficiency is that the court does not determine the scope of partial deprivation of legal capacity and adult person is equalized with a minor aged 15-18 year. Center for social work has a possibility to determine the range of activities that a person can take without the consent of a guardian if deems it necessary. The Court is the one who should determine what a person cannot work or undertake, and in all other work areas a person should preserve full legal capacity.

Deprivation of legal capacity is unacceptable in modern society and is contrary to the principles of respect for human rights and non-discrimination. Slovenia needs reform of legislation concerning the deprivation of legal capacity and extension of parental rights and the system of guardianship for adults, because existing solutions are not measures of support, but are measures that lead to denial the entire spectrum of rights and freedoms.

Legal systems should ensure the existence of a large number of different measures for different people and different situations in which they can find, in order to provide some flexibility and individualization. Support measures should be determined only when it is absolutely necessary, and then measures must be proportionate to the degree of a person's ability and adapted to the individual circumstances and needs.

Key words: legal capacity, capacity to contract, loss of full capacity to contract, loss of partial capacity to contract, center for social work, guardianship.

UDK: 347.921(043.3)

1. UVOD

Poslovna sposobnost skupaj s pravno sposobnostjo predstavlja temeljni atribut fizičnih oseb kot subjektov v pravu. Poslovna sposobnost je sposobnost fizične osebe, na podlagi katere lahko ta samostojno izjavlja voljo v pravnem prometu. Oseba to sposobnost pridobi s polnoletnostjo, v zakonsko določenih primerih pa tudi prej. Polnoletnim osebam z motnjami v razumevanju in volji lahko sodišče z odločbo odvzame poslovno sposobnost in jih postavi pod skrbništvo. Namen postopka za odvzem je zavarovati pravice teh oseb ter zagotoviti varnost pravnega prometa.

Odvzem poslovne sposobnosti predstavlja enega od najtežjih in skrajnih ukrepov ter velik poseg v človekove ustavne in zakonske pravice. Z odvzemom je posamezniku onemogočeno odločanje o svojih pravicah in koristih, samostojno oblikovanje volje in nastopanje v pravnem prometu. Sam postopek odvzema poteka po pravilih Zakona o nepravdnem postopku¹ (v nadaljevanju ZNP) in se začne na predlog ali po uradni dolžnosti. V postopku sodišče odloča o delnem ali popolnem odvzemu poslovne sposobnosti osebam, ki zaradi duševne bolezni, duševne zaostalosti, odvisnosti od alkohola ali mamil ali iz drugega vzroka, ki vpliva na psihofizično stanje, niso sposobne same skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Popoln odvzem je dopusten le, kadar posameznik ne razpolaga s sposobnostjo za samostojno odločanje na nobenem področju pravnega življenja. S popolnim odvzemom poslovne sposobnosti ima prizadeta oseba položaj mladoletnika, ki še ni star petnajst let, z delnim odvzemom pa položaj mladoletnika, starega petnajst let ali več. Posledica odvzema je postavitve pod skrbništvo, ki ga mora zagotoviti pristojni center za socialno delo. Osnovni namen skrbništva je varstvo osebnosti prizadete osebe, ki se uresničuje predvsem z oskrbo, zdravljenjem in usposabljanjem za samostojno življenje.²

Temeljni zakon za področje skrbništva v Sloveniji je Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih³ (v nadaljevanju ZZZDR), ki se v zadnjih tridesetih letih skoraj ni spremenil. Obstoječa ureditev je bila večkrat grajana kot toga in zastarela, saj se v drugih modernih državah ta institut izkoreninja, zato je na tem področju veliko pozivov k spremembi zakonodaje. Pravna ureditev bi morala biti prilagodljiva in posamezniku, ki ni sposoben samostojno odločati, nuditi zgolj toliko pomoči, kot je dejansko potrebuje.

Cilj magistrske naloge je s pomočjo deskriptivne metode teoretično opisati in preučiti postopek odvzema poslovne sposobnosti ter prispevati k razumevanju zakonodaje. Postopek odvzema

---

¹ Zakon o nepravdnem postopku, Uradni list SRS, št. 30/86 in 20/88, Uradni list RS, št. 87/02 – SPZ, 77/08 – ZDZdr in 10/17 – ZPP-E.

² Povzeto po B. Novak, v: M. Juhart, D. Možina, B. Novak, A. Polajnar-Pavčnik, V. Žnidaršič-Skubic, Uvod v civilno pravo, 2011, str. 74-80.

³ Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni list SRS, št. 15/76, 30/86, 1/89, 14/89, Uradni list RS, št. 13/94, 82/94, 29/95, 26/99, 60/99, 70/00, 64/01, 110/02, 42/03, 16/04, 69/04, 101/2007- odl. US, 122/2007- odl. US, 90/2011, 84/2012, 82/2015, 15/2017.

bom predstavila z vidika veljavne pravne ureditve in Družinskega zakonika⁴, ki na to področje prinaša določene novosti in se bo pričel uporabljati leta 2019. Preučila sem postavitev pod skrbništvo, uporabo pravnih norm v praksi sodišč in centrov za socialno delo ter težave, ki so se pri tem pojavljale zaradi zakonodajne nejasnosti glede delitve pooblastil. Z analitično metodo sem analizirala aktualno sodno prakso s tega področja. S pomočjo primerjalne metode je prikazana še nemška pravna ureditev, kjer so že leta 1990 odpravili institut odvzema poslovne sposobnosti in zavarovali dostojanstvo posameznika z blažjim posegom.

V nalogi bodo preverjene naslednje teze:

- Zaradi nejasne razmejitve pooblastil prihaja do posegov v pravice oseb z odvzeto poslovno sposobnostjo. Pristojnost za opredelitev poslov, za katere oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo ne potrebuje soglasja skrbnika, je v doslej veljavni zakonodaji deljena med centrom za socialno delo in sodiščem. Težava je, da center za socialno delo velikokrat nima ustreznih strokovnih znanj z drugih področij, zato se pojavljajo pomisleki o združitvi njihovega svetovalnega dela in avtoritativnega odločanja.
- Postavitev prizadetih oseb pod skrbništvo bo doprinesla k izboljšanju ravni spoštovanja njihovih pravic in večji pravni varnosti. Sedanja ureditev je zastarela in omogoča samo odvzem poslovne sposobnosti ter postavitev pod skrbništvo, ki pa osebi ne koristi, saj tako nima možnosti ohranitve mehanizmov za samostojno življenje, hkrati pa gre za grob poseg v njene pravice in dostojanstvo. Z Družinskim zakonikom se bodo zmanjšale obveznosti centrov za socialno delo in se prenesle na sodišče, ki je bolj kvalificiran organ.
- Institut odvzema poslovne sposobnosti se bo po vzoru modernih pravnih redov odpravil in sčasoma izkoreninil. Nova zakonodajna ureditev se približuje ureditvam drugih sodobnih držav, ki so pravice osebe, za katere sama ne more skrbeti zaradi nesposobnosti razumnega odločanja, zavarovale z blažjim posegom v posameznikovo dostojanstvo. Popolne odprave najbrž ne moremo pričakovati v kratkem času, vendar je že sama sprememba zakonodaje korak naprej.

Pri oblikovanju magistrske naloge izhajam iz predpostavke, da je sedanja ureditev odvzema poslovne sposobnosti neustrezna in zastarela. Sam odvzem poslovne sposobnosti pomeni globok poseg v temeljne človekove pravice, zato so se že dlje časa pojavljale pobude za odpravo tega instituta in namesto tega postavitev pod skrbništvo. Z Družinskim zakonikom smo se približali sodobnejši ureditvi nekaterih drugih evropskih držav, čas pa bo pokazal, kako se bodo določbe obnesle v praksi.

---

⁴ Družinski zakonik, Uradni list RS, št. 15/17.

V začetku magistrske naloge je za bralčevo boljše razumevanje v okviru sposobnosti fizičnih oseb opredeljen pojem pravne, procesne in poslovne sposobnosti. Ta del zajema tudi prikaz razmerja med pravnim in nepravdnim postopkom, opis razmejitvenih teorij in temeljnih načel nepravdnega postopka.

V osrednjem delu sledi podroben prikaz ureditve postopka odvzema poslovne sposobnosti glede na veljavno slovensko zakonodajo. Opisan je celoten potek postopka od same vložitve predloga do izdaje odločbe sodišča o odvzemu poslovne sposobnosti. V drugem delu je obravnavan institut skrbništva, njegov namen in oblike, vloga skrbnika, pristojnosti in naloge Centrov ter težave, ki jih povzroča veljavna ureditev. Prikazana je ureditev novosti po dolgo pričakovanem Družinskem zakoniku, ki stopa v veljavo leta 2019. Kot zgleden primer ureditve skrbništva je v osmem poglavju predstavljena nemška pravna ureditev, ki omogoča prilagajanje skrbi za posameznike, ki niso sposobni samostojno odločati in sicer glede na njihove individualne potrebe po pomoči. V zadnjem delu je na kratko predstavljena aktualna sodna praksa, nalogo pa zaključujem s sklepnimi mislimi in navedbo uporabljenih virov ter literature.

2. SPOSOBNOSTI FIZIČNE OSEBE

2.1. Pravna sposobnost- sposobnost biti stranka

S pravno sposobnostjo opredeljujemo abstraktno predvideno možnost, da je posameznik nosilec pravic in dolžnosti.⁵ S podeljeno pravno sposobnostjo ima posameznik pravico biti subjekt v pravu, priznana mu je pravna subjektiviteta. V tej povezavi je pomembno načelo pravne enakosti (prvi odstavek 14. člena Ustave Republike Slovenije⁶), na podlagi katerega je pravna sposobnost priznana vsaki fizični osebi, ne glede na njeno narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino.

Človeku je pravna sposobnost priznana od rojstva do smrti, kar pomeni, da se pridobi z rojstvom oz. nastankom novega pravnega subjekta. Zarodek (nasciturus) nima pravne sposobnosti in ni subjekt v pravu, izjema velja za primere varstva njegovih koristi (predvsem v zvezi z dedovanjem). Zarodek je omejeno pravno sposoben pod pogojem, da se rodi živ.⁷

Pravna sposobnost preneha s smrtjo fizične osebe. Umrli nima več pravne subjektivitete, to pa je pomembno pravno dejstvo tudi za druge osebe in pravna razmerja. Zaradi številnih posledic, ki jih prinaša smrt posameznika, je ugotovitev dejstva in časa smrti s strani medicinske stroke zelo pomembna. Kadar je pogrešana oseba v nepravdnem postopku razglašena za mrtvo, se vzpostavi izpodbojna domneva o trenutku nastopa smrti.⁸ Sodišče, v skladu s 87. členom ZNP, v odločbi, s katero je pogrešani razglašen za mrtvega, določi dan, po možnosti pa tudi uro, ki veljata za čas pogrešančeve smrti. Za dan smrti velja tisti dan, ko je na podlagi poizvedb pogrešanec najverjetneje umrl oziroma tisti dan, ki ga pogrešanec najverjetneje ni preživel.

2.2. Procesna sposobnost

Procesna ali pravdna sposobnost je sposobnost udeleženca, s katero lahko samostojno in veljavno opravlja procesna dejanja. Pravna sposobnost oz. sposobnost biti stranka je predpostavka za obstoj procesne sposobnosti. Procesna sposobnost je vezana na poslovno sposobnost, kar pomeni, da mora oseba oz. stranka biti sposobna samostojno pridobivati pravice in obveznosti. V ZNP ne najdemo pravil o procesni sposobnosti udeležencev v nepravdnem postopku, zato se smiselno uporablja določba 77. člena Zakona o pravdnem postopku⁹ (v nadaljevanju ZPP). Udeleženci nepravdnega postopka so procesno sposobni v mejah svoje

---

⁵ Tako že M. Pavčnik, Teorija prava, 2007, str. 165.

⁶ Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS št. 33/1991-I, 42/1997-UZS68, 66/2000-UZ80, 24/2003-UZ3a,47,68, 69/2004-UZ14, 69/2004-UZ43, 69/2004-UZ50, 68/2006-UZ121,140,143, 47/2013-UZ148, 47/2013-UZ90,97,99, 75/2016-UZ70a.

⁷ Povzeto po M. Pavčnik, nav. delo, 2007, str. 165.

⁸ Glej D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, Nepravdni postopek: zakon s komentarjem, 1991, str. 71.

⁹ Zakon o pravdnem postopku, Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US in 10/17.

poslovne sposobnosti. Oseba pridobi popolno poslovno sposobnost z dopolnjenim osemnajstim letom, ali pred tem, kadar sklene zakonsko zvezo oz. kadar postane roditelj. Osebe s popolno poslovno sposobnostjo so tako tudi procesno sposobne. Tudi osebe z delno odvzeto poslovno sposobnostjo so procesno sposobne in sicer v mejah svoje sposobnosti, medtem ko osebe s popolno odvzeto poslovno sposobnostjo niso procesno sposobne. Kljub pomanjkanju procesne sposobnosti je oseba lahko subjekt postopka, zastopati pa jo mora zakoniti zastopnik, saj sama ne more samostojno in veljavno opravljati procesnih dejanj.¹⁰

Nepravdno sodišče mora med postopkom ves čas po uradni dolžnosti paziti, ali je tisti, ki nastopa kot stranka, lahko pravnica stranka in ali je pravnica sposoben, ali pravnica nesposoben stranko zastopa njen zakoniti zastopnik in ali ima zakoniti zastopnik posebno dovoljenje, kadar je to potrebno.¹¹

2.3. Poslovna sposobnost

»Poslovna sposobnost je sposobnost osebe, da sama z lastnimi dejanji in lastno voljo pridobiva pravice in prevzema dolžnosti.«¹²

Posameznikove psihofizične lastnosti so izhodišče poslovne sposobnosti. Oseba se mora zavedati svojega ravnanja in vedenja ter razumeti pomen svojih ravnanj in njihovih posledic. Pravo izhaja iz domneve, da popolna poslovna sposobnost nastopi s polnoletnostjo, torej z dopolnjenim osemnajstim letom starosti. Ureditev je pomembna zaradi pravne varnosti, saj posamezniku pred sklenitvijo pravnega posla tako ni potrebno venomer preverjati, ali je njegov sopogodbenu poslovno sposoben.¹³

To domnevo je po 44. členu ZNP mogoče izpodbiti iz razloga duševne bolezni, duševne zaostalosti, odvisnosti od alkohola ali mamil oz. drugega vzroka, ki vpliva na psihofizično stanje posameznika na tak način, da oseba ni sposobna sama skrbeti zase, za svoje pravice in koristi.

2.3.1. Poslovna sposobnost mladoletnika

Iz veljavnega ZZZDR izhaja, da lahko posameznik izjemoma pridobi popolno poslovno sposobnost tudi pred osemnajstim letom, če sklene zakonsko zvezo s soglasjem centra za socialno delo ali z odločbo sodišča, ker je postal roditelj in so za podelitev polne poslovne sposobnosti pomembni razlogi.¹⁴

Mladoletniki do petnajstega leta starosti so v celoti poslovno nesposobni, z dopolnjenim petnajstim letom pa pridobijo omejeno poslovno sposobnost. Pravni posli, ki jih sklene

---

¹⁰ Tako že T. Keresteš, Zavrnitev pravice do sodnega varstva zaradi pomanjkanja statusa udeleženca, Zbornik prispevkov, Mednarodna konferenca Pravica do sodnega varstva v nepravdnih postopkih, 2000, str. 54, 55.

¹¹ Glej 80. člen ZPP.

¹² Cit. po M. Pavčnik, nav. delo, 2007, str. 168.

¹³ Glej M. Končina-Peternel, Poslovna sposobnost fizične osebe, Podjetje in delo, 2003, str. 1757.

¹⁴ Glej drugi in tretji odstavek 117. člena ZZZDR.

mladoletnik pred dopolnjenim petnajstim letom starosti so absolutno neveljavni oz. nični, saj se domneva, da ne more oblikovati lastne pravno poslovne volje. Ničen pravni posel ne more konvalidirati, zato pogodba ne zavezuje poslovno nesposobnega mladoletnika in tudi ne druge pogodbene stranke. V skladu s 108. členom ZZZDR lahko mladoletnik, ki dopolni petnajst let, sam sklepa pravne posle, ki niso tako pomembni, da bi bistveno vplivali na mladoletnikovo življenje ali niso takšni, da bi lahko vplivali na njegovo življenje tudi po polnoletnosti. Za veljavnost pomembnejših pravnih poslov je potrebna odobritev zakonitih zastopnikov (staršev ali skrbnikov). Brez potrebnega soglasja so pravni posli mladoletnika izpodbojni, ostanejo pa v veljavi, v kolikor jih zakoniti zastopnik kasneje odobri.¹⁵

Mladoletnika in osebo, nad katero je podaljšana roditeljska pravica, praviloma zastopajo starši (107. člen ZZZDR), osebo, ki ji je delno ali popolnoma odvzeta poslovna sposobnost in mladoletnika, ki je postavljen pod skrbništvo, ker nima staršev ali starši zanj ne skrbijo, pa zastopa skrbnik (201. in 206. člen ZZZDR).

2.3.2. Omejitve poslovne sposobnosti polnoletne osebe

2.3.2.1. Odvzem poslovne sposobnosti polnoletne osebe

Sodišče lahko po posebnem postopku že pridobljeno poslovno sposobnost odvzame ali omeji. Postopek odvzema se praviloma uporabi pri polnoletnih osebah, mogoče pa ga je uporabiti tudi pri mladoletniku, ki je že star petnajst let, vendar mu je zaradi utemeljenih razlogov potrebno odvzeti pridobljeno poslovno sposobnost.¹⁶ Več o samem postopku odvzema sledi v četrtem poglavju.

---

¹⁵ Povzeto po M. Juhart, et al., nav. delo, 2011, str. 76, 77.

¹⁶ Tako že V. Rijavec, Odločanje o poslovni sposobnosti v nepravdnih postopkih, Medicina in pravo, izbrana poglavja: 1999-2000, 2001, str. 71.

2.3.2.2. Postopek za podaljšanje roditeljske pravice

Institut podaljšanja roditeljske pravice podobno kot odvzem poslovne sposobnosti, omejuje poslovno sposobnost polnoletne osebe. Kot je že bilo omenjeno, z dopolnjeno polnoletnostjo nastopi pravna domneva poslovne sposobnosti, istočasno preneha tudi roditeljska pravica. Kadar otrok zaradi telesne ali duševne prizadetosti ni sposoben sam skrbeti zase, za svoje koristi in pravice, se v skladu s 57. členom ZNP, lahko poda predlog za podaljšanje roditeljske pravice. Razlog za podaljšanje mora obstajati že v času pred nastopom polnoletnosti. O predlogu, ki ga vložijo starši ali CSD, odloča sodišče v nepravdnem postopku. Sodišče v tem primeru ne more začeti postopka po uradni dolžnosti. Predlog se poda pri sodišču pred otrokovo polnoletnostjo, 59. člen ZNP pa dopušča podaljšanje roditeljske pravice tudi v primeru, kadar je oseba že polnoletna in predlog staršev ni bil pravočasno vložen. Z izdano odločbo sodišča ne nastopijo zakonski učinki polnoletnosti, izključi se domneva o popolni poslovni sposobnosti. Po podaljšanju roditeljske pravice ni potrebna postavitvev otroka pod skrbništvo, saj funkcijo otrokovega zastopnika opravljajo njegovi starši.¹⁷

Pravni položaj posameznika se po podaljšanju roditeljske pravice bistveno ne spremeni, saj ima položaj mladoletnika, ki je dopolnil petnajst let in za sklenitev pravnega posla, ki lahko bistveno vpliva na njegovo življenje, potrebuje soglasje staršev. Obstoječa ureditev ne upošteva sposobnosti posameznika za samostojno odločanje in je po svoji naravi namenjena otroku, ne pa tudi varstvu odraslih oseb. Zanje je zaradi nevarnosti prekomernega posega v posameznikovo pravico do samoodločbe potrebno najti primernejši institut, ki bo omogočal prilagajanje pomoči glede na posameznikove potrebe.¹⁸

---

¹⁷ Povzeto po D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 56-58.

¹⁸ Povzeto po B. Novak, Civilnopravni položaj polnoletne osebe z omejeno sposobnostjo za samostojno odločanje, Pravniki, 2003, str. 586, 590.

3. NEPRAVDNI POSTOPEK

3.1. Razmejitev med civilnim pravnim in nepravdnim postopkom

Kriteriji za razmejitev civilnega pravnega in nepravdnega postopka so že dolgo predmet prizadevanj teorije. Po teoriji namena bi naj sodišče v pravnem postopku izdajalo predvsem deklaratorne odločbe in z njimi avtoritativno ugotavljalo pravice in pravna razmerja, v nepravdnem postopku pa bi naj sodišče izdajalo predvsem konstitutivne odločbe, s katerimi se pravna razmerja ustanavljajo, spreminjajo oz. ukinjajo. Omenjena teorija ne drži popolnoma, saj lahko sodišče v pravnem postopku izdaja tudi konstitutivne odločbe (primer je sodba o razveljavitvi zakonske zveze) in obratno- sodišče lahko v nepravdnem postopku izdaja tudi deklaratorne odločbe (primer je sklep o dedovanju). Po teoriji represije oz. prevencije, bi naj bil pomen pravnega postopka represiven (sodišče deluje, ko že pride do kršitve neke pravice), pomen nepravdnega postopka pa preventiven. Nepravdno sodišče resda ima veliko preventivno vlogo, vendar pa lahko tudi pravdna sodišča izdajajo odločbe s preventivnim namenom. Na primeru odločbe o odvzemu roditeljske pravice, ki jo izda nepravdno sodišče lahko vidimo, da gre za izrazito represivnost, zaradi česar je tudi ta teorija postavljena pod vprašaj. Tudi teorije spornega predmeta, v skladu s katero bi naj sodišče v pravnem postopku obravnavalo le zadeve, ki so med strankama sporne, v nepravdnih postopkih pa bi naj sodišče reševalo nesporne zadeve, ni mogoče sprejeti v celoti. Po teoriji strank oz. udeležencev bi naj v pravnem postopku nastopale stranke z interesi, ki si med seboj nasprotujejo, v nepravdnem pa udeleženci, ki želijo izdajo odločbe v korist vseh udeležencev. Nobena od prej navedenih teorij ni pravilna, zato nejasnosti rešuje prevladujoča pozitivistična oziroma legalna teorija. Ali gre za pravno ali nepravno zadevo, je odvisno od tega, ali je zakonodajalec za njeno reševanje predpisal pravni ali nepravni postopek. Ugotovimo lahko, da se v nepravdnem postopku obravnavajo tiste zadeve, za katere tako določa zakon. To teorijo povzema 1. člen ZNP, ki določa, da se v nepravdnem postopku obravnavajo osebna stanja, družinska in premoženjska razmerja ter druge zadeve, za katere je s tem ali drugim zakonom določeno, da se rešujejo v nepravdnem postopku. Te določbe se smejo uporabljati tudi v drugih zadevah, ki jih obravnava redno sodišče, za katere z zakonom ni izrecno določeno, da se obravnavajo v nepravdnem postopku, če jih glede na njihovo naravo ni mogoče obravnavati v kakem drugem postopku.¹⁹

V družinskih zadevah je nepravdni postopek velikokrat ustrežnejši kot pravni postopek. Namen nepravdnega postopka je največkrat oblikovanje dolgoročnih pravnih razmerij med udeleženci, ki se sami niso uspeli sporazumeti in ne reševanje spora med dvema strankama. Prav zato si je potrebno prizadevati za doseganje sporazuma med udeleženci, kar je v nepravdnem postopku zaradi njegove večje prilagodljivosti mogoče lažje doseči.²⁰

---

¹⁹ Povzeto po D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 11, 12.

²⁰ Povzeto po V. Rijavec, Reforma nepravdnih postopkov- družinske zadeve, Zbornik Pravne fakultete Univerze v Mariboru, 2005, str. 17.

3.2. Temeljna načela nepravdnega postopka

3.2.1. Načelo dispozitivnosti in oficialnosti

V pravnem postopku je vodilno načelo dispozitivnosti, bistvo katerega je, da se postopek začne, teče in zaključi po volji strank. Pri načelu oficialnosti, ki je v ZNP predvideno kot izjema, velja ravno nasprotno. Njegovo bistvo je, da se postopek začne, teče in zaključi po uradni dolžnosti. Nepravdne postopke lahko na tej podlagi delimo na predlagalne (*iurisdictio voluntaria contensiosa*) in oficiozne (*iurisdictio voluntaria officiosa*). Predlagalni postopki se začnejo samo na predlog zainteresirane osebe, medtem ko se oficiozni začnejo po uradni dolžnosti in so v zakonu izrecno določeni. Med oficiozne postopke uvrščamo postopek za odvzem in vrnitev poslovne sposobnosti, postopek za odvzem in vrnitev roditeljske pravice, postopek za omejitev pravic staršev glede upravljanja z otrokovim premoženjem in zapuščinski postopek.²¹

Nepravdni postopek se velikokrat začne zaradi varstva javnih koristi. Sodišču tako ni potrebno čakati na vložitev predlogov strank, temveč lahko začne postopek, ko izve za okoliščine, ki so podlaga za njegovo delovanje. Predlog v nepravdnem postopku mora vsebovati le opis razmerja oz. stanje, o katerem naj sodišče odloči, dejstva, ki so pomembna za odločitev, dokaze za te navedbe ter druge podatke, ki jih mora imeti vsaka vloga (glej 21. člen ZNP). Odločanje mimo zahtevka ali brez njega tako ni problematično.²²

3.2.2. Preiskovalno in razpravno načelo

Tako preiskovalno kot tudi razpravno načelo se nanašata na vprašanje, komu pripada iniciativa za zbiranje procesnega gradiva, med katerega spadajo trditve o dejstvih, dokazi, pravila znanosti, izkustvena pravila in pravila logičnega mišljenja ter pravna pravila.²³ Kadar so za zbiranje procesnega gradiva zadolžene stranke, govorimo o razpravnem načelu, o preiskovalnem pa, ko je za zbiranje zadolženo sodišče. Preiskovalno načelo prevladuje v oficiozних postopkih, v katerih je sodišče odgovorno za pravilnost in popolnost ugotovljenega dejanskega stanja in zato ni vezano na predloge strank. V pravnem postopku velja pravilo, po katerem sodišče upošteva in ugotavlja samo dejstva, ki so jih navedle stranke, medtem ko lahko v nepravdnih postopkih sodišče ugotavlja tudi tista dejstva, ki jih udeleženci niso navedli. Ta izjema je predvidena za postopke, ki se začnejo po uradni dolžnosti ali v postopkih, kjer je potrebno zagotoviti varstvo mladoletnikov ali oseb, ki zaradi duševne bolezni ali drugih okoliščin niso sposobne skrbeti same zase.²⁴

---

²¹ Tako že V. Rijavec, A. Ekart, *Zakon o nepravdnem postopku z uvodnimi pojasnili*, 2009, str. 17, 18.

²² Povzeto po D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, *nav. delo*, 1991, str. 31.

²³ Tako že L. Ude, *Civilno procesno pravo*, 2002, str. 111.

²⁴ Povzeto po D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, *nav. delo*, 1991, str. 16, 17.

3.2.3 Načelo kontradiktornosti

Načelo kontradiktornosti ali obojestranskega zaslišanja je eno najpomembnejših načel postopka in velja tako v predlagalnem kot tudi v oficioznem postopku. Sodišče mora v skladu s prvim odstavkom 4. člena ZNP udeležencem v postopku dati možnost, da se izjavijo o navedbah drugih udeležencev, da sodelujejo pri izvajanju dokazov in da razpravljajo o rezultatih celotnega postopka. Zaslišanje strank in drugih udeležencev se opravi ustno ali pisno. Samo kadar zakon tako določi, sme sodišče izdati sklep, ne da bi dalo udeležencu možnost, da se izjavi.²⁵ Primer je 20. člen ZNP, po katerem lahko sodišče brez izjave drugih udeležencev zavrne udeležbo, če ugotovi, da pravni interes osebe, ki je prijavila udeležbo, ni podan.

Status udeleženca v nepravdnem postopku imajo namreč tudi udeleženci v materialnem smislu, ki izvedo, da se bo v postopku med drugim odločalo o njihovih interesih. Ves čas postopka lahko prijavijo udeležbo in postanejo udeleženci v formalnem smislu.²⁶

3.2.4. Načelo javnosti in ustnosti

Načelo javnosti spada med temeljna načela pravnega postopka. Tudi za nepravdne postopke načeloma velja, da so naroki javni, izjeme pa morajo biti določene z zakonom. Javnost je tako izključena v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij ter v postopku pridržanja oseb v psihiatričnih organizacijah. Sodišče lahko javnost v skladu z 294. členom ZPP javnost izključi tudi, če to zahtevajo koristi uradne, poslovne ali osebne skrivnosti, koristi javnega reda ali morale. Sodišče bo javnost lahko izključilo tudi, kadar bo nedoločen krog oseb s svojimi dejanji motil potek glavne obravnave in kadar reda ne bo mogoče zagotoviti z ukrepi iz 304. člena ZPP.²⁷

Načelo ustnosti je v nepravdnem postopku omejeno, saj je v primerjavi s pravnim postopkom v znatno večjem obsegu dovoljena uporaba pismenosti.²⁸

3.2.5. Načelo hitrosti postopka

ZNP v prvem odstavku 5. člena uveljavlja načelo hitrosti postopka, v skladu s katerim si mora sodišče ves čas postopka prizadevati, da se pravice in pravni interesi udeležencev čimprej ugotovijo in zavarujejo. Potrebno je poudariti tudi, da se subsidiarno uporablja določba 11. člena ZPP, po katerem mora sodišče postopek opraviti brez zavlačevanja in s čim manjšimi stroški. Za doseg svojega cilja mora sodišče izbrati procesne metode, ki ga bodo s čim manj truda, stroški in čim manjšo izgubo časa privedle do zelenega cilja. Načelo hitrosti postopka je posebej poudarjeno v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, v postopku o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah in v postopku za določitev

---

²⁵ Povzeto po V. Rijavec, A. Ekart, nav. delo, 2009, str. 22, 23.

²⁶ Tako že J. Šinkovec, B. Tratar, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, 2003, str. 69, 70.

²⁷ Glej L. Ude, N. Betetto, A. Galič, V. Rijavec, D. Wedam-Lukić, J. Zobec, Pravdni postopek: zakon s komentarjem, 2006, str. 627, 628.

²⁸ Tako že V. Rijavec, A. Ekart, nav. delo, 2009, str. 23.

odškodnine, do izraza pa je prišlo tudi v posameznih določbah ZNP. Tako npr. lahko sodišče, ki vodi postopek, odstopi zadevo pristojnemu sodišču pred katerim se bo postopek lažje izvedel, kadar je med samim postopkom prišlo do spremembe okoliščin, od katerih je odvisna krajevna pristojnost.²⁹

4. POSTOPEK ODVZEMA POSLOVNE SPOSOBNOSTI

4.1. Začetek postopka

Postopek odvzema se v skladu s 45. členom ZNP praviloma začne na predlog upravičenega predlagatelja. Procesno legitimacijo imajo:

- pristojni organ socialnega skrbstva (CSD),
- državni tožilec,
- zakonec ali oseba, ki z osebo, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost, živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti,
- sorodnik v ravni črti in v stranski črti do drugega kolena.

Najbližji svojci osebe, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost in CSD so tisti, ki bodo največkrat nastopali kot predlagatelji.

Predlog lahko vloži tudi oseba, o kateri se bo vodil postopek, če je sposobna razumeti pomen in pravne posledice svojega predloga. Iz tega lahko sklepamo, da predloga ne more vložiti oseba, za katero se predlaga odvzem celotne poslovne sposobnosti, temveč samo tista oseba, pri kateri obstajajo pogoji za delni odvzem poslovne sposobnosti.³⁰

Zakon ne ponuja odgovora za primer, ko bi sodišče ugotovilo, da oseba, ki je vložila predlog, ni sposobna razumeti pomena in pravnih posledic svojega predloga. Na podlagi 22. člena ZNP lahko sklepamo, da mora sodišče predlog zavreči, vendar mora vseeno pričeti postopek po uradni dolžnosti, če obstaja razlog za uvedbo postopka oz. če so podani pogoji za uvedbo postopka.³¹

Predlogi in pobude namreč imajo praktično vrednost, saj lahko sodišče iz njih spozna dejansko stanje, ki ga opravičuje začetni postopek.³²

Izjemoma lahko postopek začne tudi sodišče po uradni dolžnosti, če od drugih pravosodnih, upravnih ali državnih organov, sorodnikov, članov gospodinjstva ali drugih oseb izve za okoliščine, iz katerih izhaja utemeljen razlog, zaradi katerega je potrebno določeni osebi odvzeti poslovno sposobnost. V tem primeru zadostuje, da gre za določeno pobudo v smislu predstavitve določenih okoliščin. Le-te se največkrat pojavijo pred Centrom in ne pred

---

²⁹ Glej D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991 str. 16, 17.

³⁰ Povzeto po J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 123, 124.

³¹ Tako že D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 50, 51.

³² Tako že J. Juhart, Civilno nepravdno pravo, 1970, str. 75.

nepravdnim sodiščem.³³ S tem, ko sodišče izvede postopek po uradni dolžnosti, dejansko prevzame funkcijo predlagatelja in udeleženca postopka. Primer odločanja po uradni dolžnosti je postopek odvzema poslovne sposobnosti zaradi kverulantstva oz. nekritičnega vlaganja pravnih sredstev, tožb, pritožb in predlogov. Namen je varovanje premoženja posameznika, saj je to lahko ogroženo zaradi večjega števila neuspešnih pravnih sredstev in naloženih sodnih stroškov.³⁴ To je upoštevala tudi novela ZPP-E v 206. členu.

Sodišče mora o začetku postopka takoj obvestiti pristojni center, ta pa osebi, proti kateri se je začel postopek odvzema poslovne sposobnosti, po potrebi postavi začasnega skrbnika. To se zgodi zlasti, kadar se že med postopkom pokaže, da je potrebno nemudoma poskrbeti za pravice in koristi prizadetega. Za to skrbništvo se uporabljajo določbe o skrbništvu nad mladoletniki, ki so že stari petnajst let, CSD pa sme po potrebi zanj uporabiti določbe o skrbništvu nad mladoletniki, ki še niso stari petnajst let. Dolžnost začasnega skrbnika preneha, ko varovanec dobi stalnega skrbnika ali ko postane pravnomočna odločba sodišča, da ni razloga za odvzem poslovne sposobnosti.³⁵

Situacija je dokaj enostavna, kadar sorodnik varovanca izpolnjuje pogoje za opravljanje funkcije skrbnika in je hkrati pripravljen sprejeti nalogo začasnega skrbnika, težave se pojavijo, kadar oseba nima sorodnikov ali pa ti niso primerni za opravljanje funkcije skrbnika.³⁶

V nepravdnem postopku mora predlog v skladu z 21. členom ZNP vsebovati le opis razmerja oz. stanja, o katerem naj sodišče odloči, za razliko od tožbe, kjer mora tožnik postaviti določen zahtevek glede glavne stvari in stranskih terjatev. Glede na 180. člen ZPP mora tožbeni zahtevek namreč biti konkretno opredeljen in bi se naj glasil tako, kot si tožnik želi, da se glasi izrek sodbe.³⁷

Pri samem odločanju je sodišče vezano na predlog procesno legitimiranih predlagateljev glede opisa razmerja ali stanja, ni pa vezano na njihove konkretne predloge odločitve. Predlog mora vsebovati tudi dejstva, ki so pomembna za odločitev, dokaze za navedbe in druge podatke, ki jih mora imeti vsaka vloga. Vloga mora vsebovati navedbo sodišča, ime ter stalno oziroma začasno prebivališče oziroma sedež strank, morebitnih njihovih zakonitih zastopnikov in pooblaščenec.³⁸ Za nerazumljive in nepopolne predloge se smiselno uporablja določba 108. člena ZPP, ki določa, da se tak predlog vrne predlagatelju, ki ga mora v določenem roku popraviti ali dopolniti. V primeru neupoštevanja roka se šteje, da je predlog umaknjen, v primeru vrnitve nepopravljenega predloga pa sodišče le-tega zavrže.

Predlog za uvedbo nepravdnega postopka je mogoče umakniti vse do izdaje odločbe prvostopenjskega sodišča, v tem primeru ni potrebna privolitev drugih udeležencev. Tudi po

---

³³ Glej več o tem J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 123.

³⁴ Povzeto po <http://op.si/pravna-podrocja/odvzem-poslovne-sposobnosti>.

³⁵ Glej 209. člen ZZZDR.

³⁶ Tako že A. Križnik, Začasni skrbnik, Pravna praksa, št. 13, 2010, str. 21.

³⁷ Glej L. Ude et al., nav. delo, 2006, str. 123.

³⁸ Glej drugi odstavek 105. člena ZPP.

izdaji odločbe je vse do njene pravnomočnosti mogoče umakniti predlog, vendar pod pogojem, da s tem niso prizadete pravice drugih udeležencev, ki izvirajo iz odločbe ali če se z umikom strinjajo vse osebe, ki so jim z odločbo sodišča priznane kakšne pravice. V praksi bo umik predloga po izdaji odločbe prvostopenjskega sodišča prišel v poštev zlasti, kadar v postopku sodeluje samo en udeleženec (npr. postopek z listinami). Postopek se lahko kljub umiku predloga nadaljuje in sicer na predlog drugih udeležencev ali po uradni dolžnosti. Drugi udeleženci ne morejo nasprotovati predlagateljevemu umiku predloga, ima pa vsak od njih po 24. členu ZNP možnost, da v petnajstih dneh od dneva, ko je bil obveščen o umiku, predlaga nadaljevanje postopka. Postopek se tako ne nadaljuje na predlog prvega predlagatelja, ampak tistega udeleženca, ki to želi. Postopek za odvzem poslovne sposobnosti poleg postopka za odvzem in vrnitev roditeljske pravice ter postopka za določitev odškodnine spada med razmerja, kjer urejanje ni odvisno samo od volje posameznikov, zato mora kljub umiku predloga sodišče samo presoditi, ali so podani razlogi za vodenje postopka po uradni dolžnosti. V primeru, da so ti razlogi podani, se postopek nadaljuje, čeprav je bil predlog umaknjen. Z umikom predloga se umakne zgolj zahteva za pravno varstvo, kar pa ne pomeni, da se predlagatelj odpove pravici, o kateri se odloča. V številnih nepravdnih postopkih udeleženci ne morejo prosto razpolagati z določenimi pravicami, zato odpoved zahtevku ne bi bila mogoča že iz tega razloga. Posledično je v primerih iz 23. člena ZNP mogoče ponovno vložiti predlog za začetek nepravdnega postopka. Udeleženci pa vendarle imajo možnost odpovedi pravicam, s katerimi prosto razpolagajo in sicer lahko to storijo s poravnavo.³⁹

Poudariti je potrebno še, da zgolj uvedba postopka za odvzem poslovne sposobnosti še ne pomeni izgube poslovne sposobnosti, saj je za to potrebna ugotovitev, ali so izpolnjeni pogoji za odvzem in pravnomočna odločba sodišča.⁴⁰

4.2. Narok

Narok v nepravdnem postopku ni obvezen. Sodišče narok izvede, če je to predpisano z zakonom ali če oceni, da je to potrebno za postopek. Naroki so javni, če zakon ne določa drugače.⁴¹

ZNP v 38. členu pri postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij (v okviru katerih ureja postopek za odvzem poslovne sposobnosti) predpisuje obveznost naroka, vendar je javnost zaradi varstva prizadete osebe izključena. Sodišče na narok povabi vse osebe, ki so v zakonu določene kot udeleženci postopka in druge osebe, ki lahko podajo potrebne podatke (med te spadajo izvedenci, priče itd.). Pri tem je potrebno upoštevati temeljno pravilo, po katerem sodišče obvezno pozove tiste udeležence, ki bi s postopkom pridobili, izgubili, zmanjšali ali povečali obseg pravic in interesov. Na narok je potrebno povabiti tudi osebe, ki

---

³⁹ Povzeto po D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 30-35.

⁴⁰ Glej VSL sklep II Cp 2836/2015 z dne 28.10.2015.

⁴¹ Glej 7. člen ZNP.

so s pisno vlogo prijavile udeležbo, razen če je sodišče ugotovilo, da pravni interes ni podan in je posledično zavrnilo njihovo udeležbo.⁴²

Sodišče mora tako v postopku za odvzem in vrnitev poslovne sposobnosti na narok povabiti predlagatelja postopka, osebo, o kateri se vodi postopek, skrbnika te osebe in CSD. Omeniti je potrebno še osebe, ki spadajo v krog materialnih udeležencev, proti katerim predlagatelj ni vložil predloga, same pa prav tako niso prijavile svoje udeležbe. Zaradi načela varstva pravic in enakosti v postopku, bi sodišče po uradni dolžnosti moralo presoditi, kdo vse bi lahko bil prizadet z izdano odločbo. Presojjo lahko stori na podlagi podatkov, ki izhajajo iz predloga oz. podatkov, pridobljenih od drugih udeležencev, po sami presoji pa mora vse osebe obvestiti o uvedbi postopka in jih povabiti na narok. Na samem naroku se ugotovi, ali te osebe resnično spadajo v krog udeležencev ali ne.⁴³

V kolikor sodišče opusti vabljenje ali onemogoči prisostvovanje naroku, gre za oviranje uveljavljanja pravic (dostop do organa, pravica biti slišan, pravica do pritožbe) in poseg v ustavne pravice.⁴⁴

Predlagatelj mora biti pravilno vabljen na prvi narok in opozorjen na posledice izostanka. Če se naroka ne udeleži, hkrati pa ne pošlje svojega pooblaščenca ali ne opraviči svojega izostanka, se vzpostavi domneva o umiku predloga - šteje se, da predlagatelj nima interesa za nadaljevanje postopka in umika svoj predlog. Domneva ne velja, kadar je predlagatelj poslal svojega pooblaščenca ali opravičil svoj izostanek.⁴⁵ Sodišče lahko v tem primeru opravi narok tudi v odsotnosti predlagatelja, ali pa ga preloži iz razloga smotrnosti. Za izostanek na katerem drugem naroku niso predvidene takšne posledice. Poudariti je potrebno, da sodišče vseeno opravi narok, če na kakšen kasnejši rok ne pride kateri od udeležencev ali če ne pride noben udeleženec. Razlog za takšno ureditev lahko najdemo v aktivnejši vlogi sodišča v nepravdnem postopku zaradi poudarjenega javnega interesa.⁴⁶

V nepravdnem postopku določenih primerov, za katere je izrecno določeno izvajanje dokazov z izvedenci ali cenilci, ni mogoče rešiti brez same izvedbe dokaza. Predlagatelj ima največji interes za uvedbo postopka in izvajanje dokazov, zato mora založiti odredeni predujem za stroške izvedbe tega dokaza. V kolikor tega ne stori, se šteje, da je predlog umaknil (govorimo o domnevnem umiku predloga). Sodišče ga mora na to posledico opozoriti ob samem pozivu k plačilu predujma in mu dati ustrezen rok za izpolnitev. To pravilo ne velja v postopkih, ki se začnejo po uradni dolžnosti, saj mora sodišče predhodno presoditi, ali so podani pogoji za vodenje postopka po uradni dolžnosti. Kadar ugotovi obstoj takšnih pogojev, se stroški izvedbe dokaza založijo iz sredstev sodišča.⁴⁷

---

⁴² Glej prvi in tretji odstavek 20. člena ZNP.

⁴³ Povzeto po D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 36.

⁴⁴ Tako že J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 81, 82.

⁴⁵ Glej 23. člen ZNP.

⁴⁶ Glej D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 37.

⁴⁷ Povzeto po J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 106, 107.

4.3. Udeleženci postopka

V pravnem postopku sta po procesni teoriji stranki samo tožnik in toženec, pri tem pa ni pomembno, ali sta hkrati tudi stranki v materialnem smislu. V nepravdnem postopku se kombinira formalni in materialnopravni kriterij za določitev udeležencev, saj sodišče ureja razmerja med osebami, katerih interesi si med seboj vedno ne nasprotujejo, poleg tega pa odločba pogosto učinkuje proti širšemu krogu oseb. Med formalne udeležence po 19. členu ZNP štejemo predlagatelja postopka in osebo, proti kateri je predlog vložen (nasprotni udeleženec). Na drugi strani so udeleženci v materialnopravnem pomenu oz. vse tiste osebe, na katere se sodna odločba neposredno nanaša in osebe, katerih pravni interes oz. položaj utegne biti prizadet s sodno odločbo.⁴⁸

V postopku odvzema poslovne sposobnosti sta udeleženca predlagatelj in oseba, o kateri se vodi postopek, poleg njiju pa zakon daje izrecno procesno udeležbo še skrbniku osebe, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost in pristojnemu centru za socialno delo. Centri imajo tako vedno položaj udeleženca, čeprav sami niso formalni predlagatelji postopka.⁴⁹

Krog oseb, ki so po zakonu udeleženci določenega postopka, je ožji od kroga oseb, ki so legitimirane za uvedbo postopka. Predlog za odvzem poslovne sposobnosti lahko tako vložijo tudi državni tožilec, zakonec ali oseba, ki z osebo, ki se ji naj odvzame poslovna sposobnost, živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti ali bližnji sorodnik osebe in s tem postane formalni udeleženec. Z določitvijo kroga udeležencev je sodišču naložena dolžnost, da obvesti vse osebe in organe o uvedbi postopka, jih vabi na naroke, jim vrača odločbe in vloge drugih udeležencev ter s tem omogoči sodelovanje v postopku.⁵⁰

V ZNP ne najdemo pravil o postulacijski sposobnosti udeležencev v postopku, zato se smiselno uporabljajo določbe ZPP. Udeleženci lahko v nepravdnem postopku samostojno opravljajo procesna dejanja samo, če so procesno sposobni. Kdor ima poslovno sposobnost, je tudi procesno sposoben in v pravi lahko samostojno in veljavno opravlja procesna dejanja. Obstoj procesne sposobnosti je procesna predpostavka, na katero sodišče pazi po uradni dolžnosti. Polnoletne osebe z delno omejeno poslovno sposobnostjo in mladoletniki, ki še niso pridobili popolne poslovne sposobnosti, so procesno oz. pravno sposobni v mejah svoje poslovne sposobnosti. Zakoniti zastopniki zastopajo takšne stranke in zanje opravljajo procesna dejanja. Določeni so z zakonom ali aktom, ki ga izda organ pristojen za socialne zadeve, na podlagi zakona.⁵¹

Za nepravdne postopke, v katerih sodišče odloča o osebnem ali družinskem statusu je v 39. členu ZNP predvidena posebnost. Sodišče namreč udeležencu, ki ni poslovno sposoben, dovoli, da sam opravi posamezna procesna dejanja zaradi uveljavitve svojih pravic ali interesov. Pogoj

---

⁴⁸ Povzeto po D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 28.

⁴⁹ Glej 46. člen ZNP.

⁵⁰ Tako že D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 28, 30.

⁵¹ Glej 77. in 78. člen ZPP.

za to je ocena sodišča, da je udeleženec sposoben razumeti pomen in pravne posledice opravljenih procesnih dejanj. V kolikor je očitno, da udeleženec tega ni sposoben, mu sodišče ne dovoli samostojnega opravljanja. V postopku odvzema poslovne sposobnosti se zastavi vprašanje, ali lahko oseba, o kateri se vodi postopek, samostojno opravlja procesna dejanja. Oseba ostaja poslovno in s tem tudi procesno sposobna, vse dokler ji ni odvzeta poslovna sposobnost. ZZZDR želi zaščititi osebo, zoper katero se je začel postopek za odvzem, saj v 209. členu določa pristojnost CSD, ki osebi po potrebi postavi začasnega skrbnika in jo s tem zavaruje pred morebitnimi škodljivimi posledicami, ki bi nastale s sklenitvijo pomembnejšega pravnega posla. Po mnenju Wedam-Lukičeve in Polajnar-Pavčnikove začasni skrbnik te osebe ne more zastopati v postopku za odvzem poslovne sposobnosti, saj gre za določanje o njenem osebnem statusu. Glede na določilo 46. člena ZNP skrbnik ne nastopa v imenu osebe, zoper katero teče postopek, ampak samostojno. Iz tega izhaja, da samostojno opravlja procesna dejanja in vlaga ustrezna pravna sredstva zoper izdane odločbe sodišča.⁵²

4.4. Pravica do zaslišanja

Tudi v postopku za odvzem poslovne sposobnosti velja načelo kontradiktornosti, po katerem mora sodišče vsem udeležencem v postopku zagotoviti enake možnosti, da se izjavijo o navedbah drugih udeležencev, razpravljajo o rezultatih celotnega postopka in sodelujejo pri izvajanju dokazov. Udeležencu, ki ni poslovno sposoben in ne bo mogel sam opraviti procesnih dejanj, bo sodišče moralo v vsakem primeru dati možnost, da svoje interese izrazi v okviru zaslišanja.⁵³

Z zaslišanjem se osebi jamči pravna zaščita njene osebnosti, pravic in interesov. Sodišče mora biti popolnoma prepričano o poslovni sposobnosti osebe, zoper katero vodi postopek, zato mora osebo zaslišati in si na neposreden način ustvariti mnenje o njenem stanju. Tako kar se da popolno ugotovi, ali je podan razlog za odvzem poslovne sposobnosti, prizadeta oseba pa ima možnost preprečitve odvzema poslovne sposobnosti, kadar razlogi za to ne obstajajo.⁵⁴

V zakonu ne najdemo določil, kje se naj zaslihanje opravi in kdo mora biti prisoten. Zaslihanje se praviloma opravi na sodišču, glede na okoliščine primera pa je dopustno tudi zaslihanje v stanovanju ali na kakšnem drugem mestu. O naroku za zaslihanje bodo obveščeni drugi udeleženci postopka, vendar sodišče osebe, zoper katero vodi postopek, ni zavezano zaslišati v navzočnosti drugih udeležencev. Opustitev zaslihanja je mogoča samo, kadar bi zaslihanje škodilo zdravju osebe, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost ali če zaslihanje ni možno glede na njeno zdravstveno stanje.⁵⁵

---

⁵² Tako že D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 51.

⁵³ Tako že V. Rijavec, nav. delo, 2001, str. 73.

⁵⁴ Povzeto po A. Finžgar, Rodbinsko pravo, 1970, str. 188.

⁵⁵ Povzeto po J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 126.

Gre za izjemo od pravice do zaslišanja, ki se mora ozko tolmačiti, zato opustitev ni mogoča brez obrazložitve sodišča.⁵⁶

4.5. Zaslišanje izvedenca

V postopku odvzema poslovne sposobnosti sodišče ugotavlja, ali je posameznik omejen v sposobnosti za samostojno odločanje ter za uresničevanje in varstvo svojih pravic in interesov. Pogoje za odvzem poslovne sposobnosti sodišče ugotavlja s pomočjo izvedenca medicinske stroke, ki je neodvisni strokovnjak, kadar samo ne razpolaga s potrebnim strokovnim znanjem. Po prvem odstavku 48. člena ZNP sodišče izvedenca odredi, kadar je postopek uveden zaradi duševne bolezni, duševne zaostalosti, odvisnosti od alkohola ali mamil ali drugih vzrokov, ki vplivajo na psihofizično stanje osebe. Iz drugega odstavka tega člena izhajata dve izjemi od tega pravila, po katerih lahko sodišče opusti pregled. Prvi razlog je, da je oseba, ki bi jo bilo potrebno pregledati, že v psihiatrični zdravstveni organizaciji po odločbi sodišča in iz poročila te organizacije o zdravljenju izhaja, da ji je potrebno odvzeti poslovno sposobnost, drugi pa, da sodišče že razpolaga z ustreznim mnenjem izvedenca medicinske stroke, ki ni starejše od šestih mesecev.⁵⁷

4.5.1. Izbira izvedenca

Izvedenec je pomemben procesni subjekt, ki s svojim znanjem s področij znanosti, stroke ali različnih drugih življenjskih področij sodniku pomaga pri ugotavljanju dejstev. Bistvena razlika med pričo in izvedencem je, da izvedenec sodišču posreduje podatke o strokovnem znanju, s katerim sodišče ne razpolaga, šele posredno pa jim posreduje konkretna dejstva, ki jih za razliko od priče ugotavlja v sodnem postopku. Izvedenci so lahko samo fizične osebe, ki jih imenuje minister za pravosodje za nedoločen čas, če izpolnjujejo pogoje iz Zakona o sodiščih⁵⁸. V skladu s Pravilnikom o sodnih izvedencih in sodnih cenilcih⁵⁹ se imenovanje izvedenca objavi v Uradnem listu RS in vpiše v imenik sodnih izvedencev, ki ga vodi ministrstvo in ki je objavljen tudi na spletnih straneh ministrstva. Omenjeni seznam je zgolj sredstvo, ki sodnikom olajša izbiro izvedenca, lahko pa postavijo tudi ad hoc izvedenca, ki ni naveden na seznamu. Odločitev o tem, kdaj bo potreben izvedenec, je v pristojnosti sodišča. Tudi stranke lahko sodišču predlagajo določenega strokovnjaka, vendar sodnik na te predloge ni vezan. Sodišče bo zgolj kot del strankinih navedb upoštevalo mnenje, ki ga je izvedenec izdelal po naročilu stranke, saj ga ni mogoče šteti kot izvedensko mnenje. Izvedenec po strankinem naročilu ni pomočnik sodišča, ampak zgolj strankin pomočnik, saj ji pomaga utemeljiti njene trditve o dejstvih. Sodišče praviloma določi enega izvedenca, lahko pa tudi več, kadar presodi, da je izvedensko delo obširno in zapleteno. Izvedensko delo je lahko zaupano tudi strokovni instituciji kot je npr. fakulteta, laboratorij, bolnišnica. V takih primerih je postavitev

---

⁵⁶ Glej VSK sklep Cp 717/2009 z dne 18.8.2009.

⁵⁷ Povzeto po J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 127.

⁵⁸ Zakon o sodiščih, Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDLS-A, 63/13, 17/15 in 23/17 – ZSSve.

⁵⁹ Pravilnik o sodnih izvedencih in sodnih cenilcih, Uradni list RS, št. 88/10, 1/12, 35/13 in 50/15.

konkretnega izvedenca največkrat prenesena na predstojnika institucije, delo pa lahko opravi tudi več članov institucije skupaj.⁶⁰

Pri izbiri izvedenca sodišče upošteva zlasti strokovnost, neodvisnost in nepristranskost, poleg tega pa tudi dobre izkušnje z dotedanjim sodelovanjem in obremenjenost z drugim delom. Kadar je le mogoče, pred odločitvijo o izbiri sodišče strankam da možnost, da se o tem izjavijo in s tem prispevajo k boljši izbiri izvedenca. Obenem se s tem zmanjšajo možnosti za uveljavitev izločitvenih razlogov.⁶¹

4.5.2. Izločitveni razlogi

Glede na 247. člen ZPP je lahko izvedenec izločen iz istih razlogov, iz katerih je lahko izločen sodnik, za razliko od sodnika pa je izvedenec lahko izločen samo na zahtevo stranke. Ta mora izločitev zahtevati takoj, ko izve, da je podan razlog za izločitev oz. najpozneje do začetka dokazovanja z izvedencem. Če je imela stranka pred določitvijo izvedenca možnost, da se izjavi, se mora ob tej priložnosti izjaviti tudi o izločitvi. V zahtevi za izločitev mora stranka navesti okoliščine, na katere opira svojo zahtevo. Izločitveni razlogi so tako pristranskost izvedenca zaradi določenega razmerja, ki obstoji med njim in stranko ter obstoj drugih okoliščin (predvsem okoliščin osebne narave kot so prijateljstvo, sovraštvo, daljno sorodstvo do strank, zastopnikov in pooblaščenec), ki vzbujajo dvom o njegovi nepristranskosti.⁶²

4.5.3. Postavitev izvedenca in plačilo predujma

Sodišče z izvedbenim sklepom odloči o izvedbi dokaza z izvedencem in v njem navede dokazno temo in strokovno področje, s katerega bo postavilo izvedenca. Izvedba dokazov je povezana z znatnimi stroški, zato predlagatelju, ki ima največji interes za uvedbo postopka in izvajanje dokazov, naloži plačilo predujma in ga opozori na posledice neplačila. V kolikor tega ne stori, pomeni, da je opustil predlog za dokaz. Po plačilu predujma sodišče izda sklep o postavitvi izvedenca, v katerem ga poimensko navede, določi obseg njegovega dela in natančno navede vse, kar je potrebno za izdelavo izvida in mnenja. S tem sklepom izvedenec pridobi procesni položaj izvedenca, kar pomeni, da se mora odzvati vabilu na zaslišanje ter nepristransko, po svoji vesti in v skladu s pravili znanosti in strokovnega znanja podati izvid in mnenje.⁶³

Omeniti je potrebno, da ima z uveljavitvijo novele ZPP-E izvedenec še eno dolžnost in sicer mora sodišču nemudoma sporočiti razloge, zaradi katerih ne more (pravočasno) opraviti izvedenskega mnenja. V nasprotnem primeru ga bo sodišče sankcioniralo.⁶⁴

---

⁶⁰ Povzeto po J. Zobec v L. Ude et al., nav. delo, 2006, str. 475, 481, 482.

⁶¹ Tako že V. Rijavec, Dokaz z izvedenci, Podjetje in delo, št. 6-7, 2012, str. 1395.

⁶² Več o tem glej L. Ude et al., nav. delo, 2006, str. 302 in naslednje.

⁶³ Tako že J. Zobec v L. Ude et al., nav. delo, 2006, str. 479.

⁶⁴ Glej A. Ekart, V. Rijavec, L. Ude, T. Keresteš, K. Drnovšek, Zakon o pravnem postopku (ZPP) : z novelo ZPP-E, Ljubljana, 2017, str. 93.

V nepravdnem postopku glede plačila predujma veljajo še strožje določbe, saj se šteje, da je predlagatelj predlog umaknil, če ni v roku založil odrejenega predujma in če sodišče ne more odločiti brez izvedbe dokaza z izvedencem. Sodišče ga mora na to posledico opozoriti ob samem pozivu k plačilu predujma in mu dati ustrezen rok za izpolnitev. To pravilo ne velja v postopkih, ki se začnejo po uradni dolžnosti, saj mora sodišče predhodno presoditi, ali so podani pogoji za vodenje postopka po uradni dolžnosti. Kadar ni predlagatelja postopka za odvzem poslovne sposobnosti iz prvega odstavku 45. člena ZNP in sodišče izvede postopek po uradni dolžnosti skladno s tretjim odstavkom tega člena, se stroški izvedbe dokaza z izvedencem založijo iz sredstev sodišča.⁶⁵

4.5.4. Izvid in mnenje

Izvedensko delo je sestavljeno iz izvida in mnenja. V izvidu izvedenec navede dejstva, ki jih je ugotovil pri pregledu predmeta oz. podatkov spisa, v mnenju pa poda strokovni sklep, v katerem oceni ugotovljena dejstva s pomočjo abstraktnih pravil stroke in da odgovore na postavljena vprašanja. Izvedenec s svojim strokovnim znanjem, uporabo tehnoloških pripomočkov in postopkov lahko odkrije dejstva, ki jih povprečen človek ne more zaznati ali ugotoviti, zato bi lahko rekli, da nastopa kot izvedbena priča. V skladu z 251. členom ZPP mora sodišče že v sklepu o določitvi izvedenca opredeliti njegovo nalogo in mu naročiti naj skrbno pregleda predmet, natančno navede vse, kar opazi in dožene ter poda svoje mnenje vestno in v skladu s pravili znanosti in stroke. Sodišče lahko po potrebi zahteva pojasnila glede danega izvida in mnenja, izvedenec pa ima pravico zahtevati pregled spisa, zdravstveno in drugo dokumentacijo, si ogledati sporno nepremičnino ali premičnino, pregledati stranko in zahtevati druga pojasnila. Izvedenci izvid in mnenje največkrat podajo pisno, čeprav je v zakonu to določeno kot alternativa. Ta praksa ima tudi dobre strani, saj je izvedencu omogočen poglobljen pristop k delu, zato so pisne ekspertize praviloma bolj razumljive, pretehtane, izčrpne in pregledne, na drugi strani pa je sodniku in strankam dano več časa za proučitev izvida in mnenja.⁶⁶

Iz sodne prakse⁶⁷ izhaja, da je pomen izvedenskega mnenja v strokovnosti odgovorov na zastavljena vprašanja in tudi večji objektivnosti odgovorov o pravno pomembnih dejstvih. Izvedensko mnenje je strokovni ali znanstveni elaborat, zato je za izjavo strank o rezultatu dokazovanja in dokazno oceno sodišča, nujna tudi njegova jasna in razumljiva obrazložitev.

Ugotovitve izvedencev so sodišču v veliko pomoč, vendar to ne pomeni, da se lahko nasloni zgolj nanje. Primarna naloga sodišča je pravna presoja in razlaga pravnega pojma »ustrezne skrbi za pravice in korist«.⁶⁸ Sodnik ni vezan na izvedensko mnenje, čeprav nima strokovnega

⁶⁵ Glej J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 127.

⁶⁶ Povzeto po J. Zobec v L. Ude et al., nav. delo, 2006, str. 483, 484, 495, 497.

⁶⁷ Glej Višje delovno in socialno sodišče sodba in sklep Pdp 782/2007 z dne 16.5.2008.

⁶⁸ Glej VSL sklep II Cp 1300/2014 z dne 28.5.2014.

znanja in ga lahko prosto presoja kot vsak dokaz. Tako tudi ne bo sprejel mnenja, ki s stališča pravil logičnega mišljenja in splošnih človeških izkušenj ni prepričljivo.⁶⁹

Kadar sodišče ugotovi, da je izvid nejasen, nepopoln ali v nasprotju sam s seboj ali z drugimi raziskanimi okoliščinami, mora po uradni dolžnosti odpraviti te pomanjkljivosti. Tudi, če so stranke vložile pobude, s katerimi se želi vzbuditi dvom o zaključkih izvedenca, bo za sodišče to zgolj opozorilo. Kadar bosta podan izvid in mnenje izvedenca jasna, popolna, brez nasprotij in strokovno utemeljena, sodišče dopolnitve postopka ne bo izvajalo, prav tako pa ne bo upoštevalo predloga stranke za postavitev novega izvedenca. Razloge za postavitev drugega izvedenca predvideva tretji odstavek 254. člena ZPP, ki določa, da sodišče postavi drugega izvedenca le, če so v izdelanem izvedenskem mnenju nasprotja ali pomanjkljivosti ali če nastane utemeljen dvom o pravilnosti podanega mnenja, te pomanjkljivosti pa se ne dajo odpraviti z novim zaslišanjem.⁷⁰

Izvedenec psihiatrične stroke ima znanje, da na podlagi obstoječe medicinske dokumentacije, osebnega pregleda in podatkov o funkcioniranju pregledovane osebe v določenem obdobju, kritično presodi zbrano gradivo in oceni zmožnost razsojanja osebe. Dolžnost izvedenca je torej ugotoviti zdravstveno stanje osebe in podaja ocene o vplivu tega stanja na sposobnost osebe, da zaščiti svoje pravice, potrebe in interese. Vendar to ne pomeni, da lahko izvedenec določi stopnjo odvzema poslovnih sposobnosti, saj je to naloga sodišča.⁷¹

ZNZ ne ureja primera, ko se udeleženec, ki naj se mu odvzame poslovna sposobnost, ne želi odzvati vabilu sodnega izvedenca psihiatrične stroke zaradi pregleda oziroma izdelave mnenja. Sodna praksa višjih sodišč glede vprašanja uporabe prisilnih ukrepov v takšnem primeru ni enotna.

Tako je Višje sodišče v Ljubljani v sklepu I Cp 2673/2012 z dne 21.11.2012 odločilo, da postopka brez pregleda nasprotnega udeleženca in mnenja izvedenca medicinske stroke ni mogoče zaključiti. Zaradi neodzivnosti nasprotnega udeleženca je sodišče že na prvi stopnji odredilo začasno zadržanje v psihiatrični bolnišnici za največ 48 ur, če se ta neopravičeno ne bi odzval na vabilo in udeležil pregleda. Če tudi na tak način ne bi bilo mogoče opraviti pregleda, bi morala psihiatrična bolnišnica o tem obvestiti sodišče, le-to pa bi odredilo privedbo nasprotnega udeleženca s strani policije.

Leto dni kasneje je isto sodišče v drugem primeru⁷² odločilo, da je v primeru neodzivnosti udeleženca, ki naj se mu odvzame poslovna sposobnost, potrebno uporabiti določbo prvega odstavka 262. člena ZPP, ki zoper stranko ne dovoljuje prisilnih ukrepov. Tudi kadar sodišče v pravnem postopku podvomi o obstoju poslovne sposobnosti, mora to ugotoviti s stopnjo zanesljivosti in dokaz izvesti z izvedencem medicinske stroke. Če stranka ne želi sodelovati pri

---

⁶⁹ Tako že V. Rijavec, nav. delo, 2012, str. 1396.

⁷⁰ Povzeto po J. Zobec v L. Ude et al., nav. delo, 2006, str. 500-504.

⁷¹ Glej VSL sodba II Cp 2938/2015 z dne 3.2.2016.

⁷² Glej VSL sklep I Cp 2981/2013 z dne 8.11.2013

pregledu in onemogoči izvedbo dokaza, sodišče posledično sklepa, da bi se z dokazom izvedenca ugotovil neobstoj poslovne sposobnosti. Dokazno breme je tako brez uporabe prisilnih ukrepov preloženo na stranko.⁷³

Zaradi ugotavljanja zdravstvenega stanja osebe, ki naj se ji odvzame poslovna sposobnost, lahko sodišče odredi, da se osebo zaradi sistematičnega pregleda in opazovanja, zadrži v psihiatrični bolnišnici za največ sedem dni. Pred odredbo začasnega pridržanja mora sodišče pridobiti soglasje zdravnikov. Zoper sklep sodišča je dovoljena pritožba, vendar le v treh dneh od vročitve sklepa.⁷⁴

4.5.5. Samostojni dokazni postopek z izvedencem pred pravdo

Po zgledu nemškega prava nov 286.a člen ZPP-E ureja samostojni dokazni postopek z izvedencem pred pravdo. V skladu s tem členom lahko sodišče pred pravdo na predlog stranke izvedencu naloži izdelavo izvida in mnenja, če lahko ugotovitve izvedenca služijo izogitvi pravnemu sporu in sicer, da izvedenec ugotovi: stanje osebe oz. stanje ali vrednost stvari, vzrok škode oz. napak stvari, ukrepe za odpravo škode oz. napak stvari. Mnenje ima dokazno moč pravega izvedenskega mnenja.

Namen tega postopka je predpravdno pridobivanje informacij in služi temu, da v nekaterih primerih, ko je med strankama sporno dejansko stanje, ne bi prišlo do pravde. V kolikor bi do pravde vseeno prišlo, pa se stranki lahko lažje poravnata v zgodnji fazi postopka, tožnik pa lahko lažje oceni višino tožbenega zahtevka in se tudi v pravdi sklicuje na ugotovitve izvedenca. Praviloma se v pravdi nov izvedenec ne postavi, zato je mogoče zaslišati prvega izvedenca. Če po pridobitvi pisnega izvedenskega mnenja predlagatelj ne vloži tožbe v roku enega meseca, mora nasprotni stranki povrniti stroške postopka z izvedencem. Z novelo se uveljavlja drugačna rešitev, saj bo stroške samostojnega dokaznega postopka z izvedencem krila stranka, ki je predlagala izvedbo tega dokaza, obenem pa bo ta stranka morala povrniti tudi stroške nasprotni stranki oz. postavljenemu začasnemu zastopniku. Stroške, ki so nastali v samostojnem dokaznem postopku lahko stranka pozneje uveljavlja kot del pravnih stroškov glede na uspeh v pravdi, če tožbo vloži.⁷⁵

---

⁷³ VSRS sklep II Ips 92/2015 z dne 11.6.2015.

⁷⁴ Glej 49. člen ZNP.

⁷⁵ Glej A. Ekart, et al., nav. delo, 2017, str. 94, 95.

4.6. Razlogi za odvzem poslovne sposobnosti

Razlogi za delni ali popolni odvzem poslovne sposobnosti so v 44. členu ZNP naštetih samo primeroma in ne taksativno. Navedeni razlogi so:

- duševna bolezen,
- duševna zaostalost,
- odvisnost od alkohola ali mamil.

Ti razlogi sami po sebi ne morejo biti razlog za odvzem poslovne sposobnosti, saj mora biti izpolnjen dodaten pogoj, glede na katerega razlogi v tolikšni meri vplivajo na človekovo psihofizično stanje, da ta ni sposoben skrbeti sam zase, za svoje pravice in koristi. Brez pomoči izvedenca, ki ta pogoj ugotavlja, postopka odvzema poslovne sposobnosti ni mogoče zaključiti.⁷⁶

Kadar oseba trpi zaradi trajne duševne bolezni, pri kateri so v ospredju bolezensko zmotne misli, blodnje, prisluhi in v skladu s temi doživetji tudi ravna, ni sposobna ustrezno varovati svojih koristi, pravilno upravljati z denarnimi sredstvi, sklepati smiselnih in zase neškodljivih pravnih poslov in tudi razumeti posledice le-teh. Zaradi trajne prisotnosti bolezni in obsežnega števila hospitalizacij ni mogoče pričakovati izboljšanja, zato je ustrezna odločitev, da se osebi poslovna sposobnost popolnoma odvzame.⁷⁷

Višje sodišče v Ljubljani je v enem izmed primerov⁷⁸ ugotovilo, da je bila nasprotnemu udeležencu sprva delno odvzeta poslovna sposobnost zaradi duševne bolezni, z njo pa se je v tesni povezavi razvila odvisnost od alkohola. Ta odvisnost je povzročila organske spremembe v možganih, celoten način razmišljanja in upad socialnega interesa nasprotnega udeleženca. Zaradi kombinacije dveh razlogov je bil povsem nekritičen in nerealen pri načrtovanju ter presojanju situacij, zato je sodišče potrdilo, da je popoln odvzem poslovne sposobnosti in pravice voliti ter biti voljen, povsem ustrezen.

Sodišče poleg omenjenih razlogov upošteva še druge vzroke, vendar samo, če ti na psihofizično stanje človeka vplivajo tako, da ta ni sposoben sam skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Sposobnost skrbeti zase, za svoje pravice in koristi je pravni standard, zato mora sodišče v vsakem konkretnem primeru posebej ugotoviti, ali določene okoliščine ustrezajo njegovi vsebini. Obstajati mora torej neposredna nevarnost ogrožanja njenih pravic ali interesov ali pravic in interesov drugih oseb in ne samo potencialna nevarnost.⁷⁹ Iz teorije in prakse med druge vzroke uvrščamo hujše telesne napake (slepoti, gluhonost) in značajске napake

⁷⁶ Povzeto po D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 49.

⁷⁷ Glej več o tem VSL sklep I Cp 2272/2014 z dne 15.10.2014.

⁷⁸ Glej VSL sklep I Cp 3536/2012 z dne 3.7.2013.

⁷⁹ Glej VSK sklep Cp 408/2008 z dne 21.10.2008 in VSC sklep Cp 80/2009 z dne 5.2.2009.

(kverulantstvo, zapravljivost, hazarderstvo). Podobno kot duševne bolezni ali motnje lahko tudi te napake zaradi svoje intenzitete osebi preprečujejo, da bi ustrezno skrbela za svoje pravice in koristi.⁸⁰

Sodišča se občasno srečujejo s primeri, ki jih je težko razumeti kot klasičen boj za pravico. Zaradi prisotnosti blodnjave motnje in z njo povezanega kverulantstva, je oseba nekritična do vlaganja pravnih sredstev, tožb, pritožb, predlogov. Motnja vpliva na sposobnost presoje osebe in sicer tako, da ta ni sposoben presoje, ali je nek postopek razumno začeti, zato vedno znova sproža nove spore z vsemi osebami in institucijami v okolju. Ta dejanja mu povzročajo predvsem škodo in v tolikšni meri vplivajo na njegovo psihofizično stanje, da v tem obsegu ni sposoben sam skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Popoln odvzem poslovne sposobnosti v takem primeru ne bo utemeljen, sodišče pa bo lahko odločilo o delnem odvzemu za vse aktivnosti, ki so povezane s sodnimi, upravnimi in drugimi uradnimi postopki. Skrbnik bo tisti, ki bo presodil, ali je nek postopek mogoče začeti razumno in v korist varovanca.⁸¹

Zlasti v primeru telesnih napak je potrebno v vsakem primeru posebej ugotoviti, ali je zaradi tega dejavnika onemogočeno samostojno odločanje osebe oz. v kolikšni meri je oseba še sposobna samostojnega odločanja. Kot ugotavlja Novakova, slepota in gluhonemost sami po sebi ne moreta vplivati na razsodnost (razen če so jima pridružene druge zdravstvene okvare), zato je odvzem poslovne sposobnosti zgolj iz teh dveh razlogov sporen z vidika varstva človekovih pravic.⁸²

Tudi v primeru nevrološkega obolenja, ki je enako poškodbi in ki ne vpliva na funkcijo volje, ne moremo govoriti o podanih pogojih za odvzem. Zaradi motorične afazije (delne okvare živčevja) je oseba zgolj telesno ovirana in ima težave pri izražanju in komuniciranju, njena sposobnost razumevanja in formiranja volje, mišljenja in hotenja pa ni prizadeta, zato odvzem ni utemeljen.⁸³

Razlog za odvzem je lahko tudi huda demenca, ki se uvršča med organske duševne motnje in pri kateri so prizadeti predvsem kratkoročni spomin, sposobnost računanja, sposobnost razumevanja, zbranost in presoja. Pri demenci gre za kronično, progresivno motnjo v delovanju možganov, ki se s časom slabša. Čeprav je bila oseba v času odločanja o odvzemu poslovne sposobnosti še lucidna in krajevno orientirana, je bila njena sposobnost samostojnega odločanja v celoti onemogočena, svojih pravic in koristi pa ni bila sposobna varovati niti v omejenem obsegu. Oseba ni poznala pomena denarja, bila je nezaupljiva in je glede na izvedensko mnenje potrebovala pomoč, saj ni bila več sposobna opravljati niti osnovnih življenjskih aktivnosti.⁸⁴

---

⁸⁰ Primerjaj VSL sklep II Cp 1300/2014 z dne 28.5.2014.

⁸¹ Glej VSL sklep I Cp 1985/2014 z dne 1.10.2014.

⁸² B. Novak, Civilnopravni položaj polnoletne osebe z omejeno sposobnostjo za samostojno odločanje, Pravniki, let. 58, št. 9-12, 2003, str. 581.

⁸³ Več o tem VSL sklep II Cp 1322/2014 z dne 3.9.2014.

⁸⁴ Glej VSL sklep II Cp 1971/2015 z dne 8.7.2015.

V kolikor sposobnost osebe za razumevanje in odločanje ni popolnoma onemogočena, je njene interese mogoče varovati tudi s pomočjo skrbnika za posebne primere, kot je določeno v 211. členu ZZZDR, naloga nepravdnega sodišča pa je, da v teku postopka zbira dokaze, podatke in druga dejstva, da pride do meje, ki je potrebna za odločanje v skladu s 44. členom ZNP.⁸⁵

4.7. Konec postopka

Kadar sodišče po izvedenem postopku ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za delni in popolni odvzem poslovne sposobnosti, izda sklep, ki je konstitutivne narave in učinkuje samo za naprej (ex nunc). To pomeni, da se v postopku ne ugotavlja poslovna sposobnost osebe v času pred odločanjem.⁸⁶ Sodišče s to odločbo ugotovi poslovno nesposobnost in spreminja osebni status človeka. Učinkovanje odločbe se začne z njeno formalno pravnomočnostjo.⁸⁷

Sodišče, v skladu s 53. členom ZNP, pravnomočen sklep o delnem ali popolnem odvzemu poslovne sposobnosti takoj pošlje pristojnemu centru za socialno delo in pristojnemu matičarju. S tem se zagotavlja varnost pravnega prometa in hkrati tudi varstvo pravic oseb, ki so udeleženi v postopku in drugih zainteresiranih oseb.⁸⁸

Odvzem in vrnitev poslovne sposobnosti je eden od podatkov, ki se po Zakonu o matičnem registru⁸⁹ vpisujejo v matični register. Odločba namreč vpliva na spremembo osebnega stanja osebe, zato jo mora sodišče posredovati pristojnemu matičarju v petnajstih dneh od njene pravnomočnosti. Pred vpisom je matičar dolžan preveriti pravilnost podatkov po uradnih evidencah in takoj izvršiti vpis.⁹⁰

V skladu s 56. členom ZNP se mora uvedba postopka in odločba o odvzemu oz. vrnitvi poslovne sposobnosti, po odredbi sodišča, ki vodi postopek, zaznamovati v zemljiški knjigi. Ta določba velja samo za osebe, ki naj se jim odvzame poslovna sposobnost in ki imajo nepremičnine. V zemljiško knjigo je namreč potrebno poleg knjižnih pravic vpisati tudi nekatera pravna dejstva, ki so pomembna za varnost pravnega prometa. Odvzem poslovne sposobnosti je subjektivna omejitev, zaradi katere je lastnik omejen pri upravljanju in razpolaganju z nepremičninami. Zaznamba odvzema poslovne sposobnosti je deklaratorne narave, kar pomeni, da se tretje osebe ne morejo sklicevati na nepoznavanje tega dejstva.⁹¹

V zemljiško knjigo je potrebno zaznamovati tudi postavitvev pod skrbništvo in prenehanje skrbništva.⁹²

---

⁸⁵ Povzeto po D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 49.

⁸⁶ VSL sklep I Cp 903/2010 z dne 23.6.2010.

⁸⁷ VSC sklep Cp 895/2011 z dne 15.12.2011.

⁸⁸ Glej J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 132.

⁸⁹ Zakon o matičnem registru, Uradni list RS, št. 11/11.

⁹⁰ Glej 20. člen Zakona o matičnem registru.

⁹¹ Povzeto po J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 136, 137.

⁹² Glej 222. člen ZZZDR.

4.8. Delni in popolni odvzem poslovne sposobnosti – razmejitev glede na obseg pooblastil v pravnem prometu

Odvzem poslovne sposobnosti je poseben pravni institut, ki predstavlja globok poseg in omejitev človekovih pravic. Posamezniku onemogoča, da bi sam odločal o svojih pravicah in koristih, sam oblikoval svojo voljo ter samostojno nastopal v pravnem prometu, zato je pri tem posegu potrebno upoštevati ustavno načelo sorazmernosti.⁹³

Sodišče mora v nepravdnem postopku v skladu s preiskovalnim načelom ugotoviti obstoj zakonskih pogojev za odvzem poslovne sposobnosti in stopnjo voljne prizadetosti. Skrbno in natančno mora zbirati dokaze, podatke in druga dejstva ter jih oceniti. Zgolj na podlagi skrbne ocene vseh dokazov lahko sodišče ugotovi, v kolikšni meri in na katerih področjih okoliščine pomenijo neposredno nevarnost za pravice in interese osebe. Okoliščine, ki utemeljujejo odvzem poslovne sposobnosti morajo biti obrazložene, hkrati pa je potrebno presoditi, ali obstaja možnost varovanja pravic in koristi osebe z milejšimi ukrepi. Pri odvzemu ločimo dve stopnji, ki nista odvisni od vrste napake, temveč od obsega in intenzivnosti napake (prizadetosti psihofizičnega stanja) ter učinka le-te na voljno sposobnost osebe.⁹⁴

Popoln odvzem je utemeljen samo, kadar oseba ne razpolaga več s sposobnostjo za samostojno odločanje na nobenem področju pravnega življenja. Oseba s popolno odvzeto poslovno sposobnostjo ima položaj mladoletnika, ki še ni dopolnil petnajst let, zato so pravni posli, ki jih sklene, nični. Posledično v pravnem prometu ne more več samostojno nastopati in potrebuje skrbnika. Druga možnost je delni odvzem poslovne sposobnosti, ki je dopusten, kadar je sposobnost razsojanja osebe prizadeta trajno in v večji meri. Oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo ima položaj mladoletnika, ki je že dopolnil petnajst let. Za razliko od mladoletnika, ki potrebuje soglasje skrbnika samo za pomembne pravne posle, potrebuje oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo soglasje skrbnika za veljavnost vseh pravnih poslov. CSD sme skrbnika postaviti in mu določiti obseg pooblastil šele na podlagi sodne odločbe. Sodna odločba večinoma pomeni prekomeren poseg v posameznikove pravice, saj so sposobnosti posameznika za samostojno sprejemanje razumnih odločitev zelo različne, in to celo v okviru istega vzroka, ki povzroča nesposobnost. Večina oseb z delno odvzeto poslovno sposobnostjo ne razpolaga s točno takšno stopnjo pomanjkanja sposobnosti za samostojno sprejemanje razumnih odločitev, da bi prav za vse pravne posle potrebovale soglasje skrbnika.⁹⁵

ZZZDR v drugem odstavku 208. člena CSD omogoča korekcijo čezmernega posega in sicer lahko ta po potrebi dodatno določi pravne posle, ki jih sme oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo skleniti samostojno in brez odobritve skrbnika. Za vse druge posle velja, da še vedno potrebuje odobritev skrbnika. Pri pomembnejših poslih, ki jih tudi skrbnik ne sme sam opravljati, je dodatno potrebna še odobritev pristojnega CSD.

---

⁹³ Tako že Vrhovno sodišče v sklepu II Ips 306/2011 z dne 1.12.2011.

⁹⁴ Primerjaj VSC sklep Cp 80/2009 z dne 5.2.2009 in VSC sklep Cp 182/2009 z dne 4.3.2009.

⁹⁵ Tako že B. Novak, 2003, str. 582, 583.

Na problematičnost in nesprejemljivost delitve pristojnosti med sodišče in CSD je leta 2011 opozorilo že Vrhovno sodišče v sklepu II Ips 306/2011. Zgodi se namreč lahko, da oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo ne more samostojno nastopati v pravnem prometu, kadar CSD ni dopolnil sodne odločbe in določil poslov, ki bi jih oseba lahko opravljala samostojno. Kadar sodišče oceni, da je oseba na določenih področjih sposobna samostojnega odločanja, ji namreč poslovno sposobnost odvzame samo delno, zato bi prej opisana situacija bila v nasprotju s sodno odločitvijo. V izogib prekomernemu posegu v človekove pravice bi moralo sodišče že v svoji odločbi o delnem odvzemu poslovne sposobnosti vsaj okvirno opredeliti posle ali področja, na katerih oseba ohrani svojo sposobnost samostojnega delovanja ali področja, kjer te sposobnosti nima in potrebuje privolitev skrbnika. Odločba CSD po drugem odstavku 208. členu ZZZDR lahko pomeni le dopolnitev (konkretizacijo) sodne odločbe o delnem odvzemu poslovne sposobnosti.

Položaj otroka, ki je dopolnil petnajst let se pogosto bistveno razlikuje od položaja odrasle osebe, ki izgublja poslovno sposobnost zaradi duševne bolezni, zaostalosti ali drugih vzrokov, vendar v veljavni zakonodaji ne najdemo jasne opredelitve položajev teh dveh oseb. Prav zato je pogosto prihajalo improvizacije skrbnikov in pristojnih državnih organov, posledično pa tudi do posegov v pravice oseb z delno odvzeto poslovno sposobnostjo.⁹⁶

Tako kot sodišče tudi CSD praviloma potrebuje mnenje izvedenca, s katerim dokončno določi pravni položaj posameznika z delno odvzeto poslovno sposobnostjo. Kljub temu, da mora pregled osebe z izvedencem odrediti že sodišče, le-to pogosto ne opredeli poslov, ki bi jih lahko oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo sklepala samostojno. V praksi sodišč se to sicer počasi spreminja, vendar je po mnenju Novakove potrebno ustrezno oblikovati tudi zakonodajo.⁹⁷

Zastavlja se nam vprašanje, kako je z veljavnostjo oporoke, ki jo napravi oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo. Pravila ZZZDR za zastopanje osebe z delno odvzeto poslovno sposobnostjo v tem primeru ne pridejo v poštev, saj je izjava poslednje volje strogo osebni pravni posel. Oporočno sposoben je po 59. členu Zakona o dedovanju⁹⁸ vsakdo, ki je sposoben za razsojanje in je dopolnil petnajst let. Kljub odvzeti poslovni sposobnosti lahko torej oseba napravi oporoko, saj se oporočna sposobnost ocenjuje z milejšimi kriteriji kot razsodnost, ki je potrebna za poslovno sposobnost. Razveljavitev oporoke bo mogoča samo, kadar jo je sestavila oseba, ki ni imela potrebne razsodnosti. Veljavnost oporoke mora zaradi oporočiteljeve nesposobnosti po njeni razglasitvi izpodbijati katera od oseb s pravnim interesom. Če bo sodišče v postopku ugotovilo resničnost njenih trditev, bo razveljavilo oporoko.⁹⁹

---

⁹⁶ Glej <http://www.varuh-rs.si/projekti-in-promocija/projekti/vem-o-cem-odlocam/> (12.8.2017).

⁹⁷ Tako že B. Novak, Nova pravna ureditev skrbništva za odrasle: odprava odvzema poslovne sposobnosti in podaljšanja roditeljske pravice, *Medicina in pravo: sodobne dileme*, 2006, str. 148, 149.

⁹⁸ Zakon o dedovanju, Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16.

⁹⁹ Tako že M. Končina-Peternel, *Delni odvzem poslovne obveznosti-oporoka*, Pravna praksa, 1997, str. 13.

Kadar so izpolnjeni pogoji za delni odvzem poslovne sposobnosti ima sodišče možnost, da v skladu z 51. členom ZNP s sklepom najdlje za eno leto odloži odločitev o delnem odvzemu poslovne sposobnosti zaradi odvisnosti od alkohola ali mamil, pod pogojem, da se oseba, ki bi ji bilo potrebno odvzeti poslovno sposobnost, podvrže zdravljenju v ustrezni zdravstveni organizaciji. Namen te določbe je spodbuditi osebo k zdravljenju, saj sicer zoper njih sploh ne bi bilo potrebno uvesti postopka. Odvisnost sama po sebi namreč ne povzroči duševnega stanja, ki bi terjalo odvzem poslovne sposobnosti. Sodišče sprejme odločitev na podlagi predloga katerega od udeležencev ali po uradni dolžnosti. V sklepu osebo opomni na posledice, ki bodo nastale v primeru njenega nasprotnega ravnanja in svojo odločitev ustrezno obrazloži. Zoper njegov sklep ni mogoča pritožba. Kadar sodišče predlogu ne ugotovi, odloči samo o odvzemu poslovne sposobnosti. Svojo odločitev lahko sodišče tudi prekliče in izda sklep o odvzemu poslovne sposobnosti. To se zgodi v primeru, ko oseba samovoljno opusti zdravljenje in zapusti zdravstveno ustanovo. V kolikor je zdravljenje uspešno zaključeno, sodišče zavrne predlog za odvzem poslovne sposobnosti oz. ustavi postopek (če je ta tekkel po uradni dolžnosti).¹⁰⁰

4.9. Pravna sredstva

ZNP v 30. členu ureja legitimacijo za vlaganje pravnih sredstev. Udeleženci v nepravdnem postopku lahko zahtevajo, da višje sodišče preizkusi odločbo sodišča prve stopnje, jo razveljavi in vrne sodišču prve stopnje v ponovno odločanje ali pa samo spremeni izpodbijano odločbo. Udeleženci, ki mislijo, da je s sodno odločbo prizadet njihov interes, lahko vlagajo pravna sredstva tudi v primeru, če niso sodelovali v postopku na prvi stopnji. Ta določba ima tudi omejitvev, saj za te udeležence veljajo enaki roki kot za udeležence, ki so sodelovali v postopku do izdaje odločbe. V tretjem odstavku tega člena je to pravilo omiljeno z določbo, v skladu s katero sodišče upošteva tudi pravno sredstvo, ki je bilo vloženo po poteku tega roka, vendar le, če ga je prejelo, še preden je odločilo o pravočasno vloženem pravnem sredstvu drugega udeleženca.¹⁰¹

V nepravdnem postopku so po ZNP predvidena sledeča pravna sredstva:

- pritožba kot redno ali izredno pravno sredstvo,
- revizija,
- zahteva za varstvo zakonitosti in
- obnova postopka.

Pritožbe se praviloma vlagajo zoper končne odločbe in sicer v petnajstih dneh od dneva vročitve odločbe. Pravočasna je pritožba, ki je vložena v tem roku, praviloma pa zadrži izvršitev sklepa, razen če zakon ali sodišče določita drugače. O pritožbi odloča drugostopenjsko sodišče, v tem primeru je to višje sodišče. Izjemoma lahko na podlagi pravočasne pritožbe, sodišče prve stopnje spremeni prejšnji sklep ali ga razveljavi, vendar s tem dejanjem ne smejo biti prizadete

---

¹⁰⁰ Povzeto po J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str. 130.

¹⁰¹ Prav tam, str. 87, 88.

pravice drugih oseb, ki se opirajo na ta sklep. Druga možnost za dopustitev te izjeme je, da se te druge osebe strinjajo s spremembo ali z razveljavitvijo. Zaradi narave zadev, ki se obravnavajo v nepravdnem postopku je pomembno, da se uresničuje načelo obojestranskega zaslišanja. Tudi drugi udeleženci morajo biti seznanjeni s pritožbo in imeti možnost nanjo odgovoriti.¹⁰²

Če je odločba že pravnomočna, ima udeleženec na voljo samo še izredna pravna sredstva. Sodišče tako izjemoma upošteva tudi pritožbo, ki je bila vložena po poteku roka (tretji odstavek 33. člena ZNP). Revizija je v nepravdnem postopku praviloma izključena. Dopustna je le, če je to določeno z zakonom, za obnovo postopka pa velja, da je praviloma dopustna. V postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij gre za dinamična razmerja, zato 42. člen ZNP generalno izključuje obnovo postopka zoper sklep, s katerim je tak postopek pravnomočno končan.

Za sklep o delnem ali popolnem odvzemu poslovne sposobnosti in sklep o podaljšanju roditeljske pravice to ne velja, saj je zakon¹⁰³ predvidel možnost izpodbijanja sklepa z revizijo in obnovo postopka. V primeru, da bi sodišče v novem postopku osebi vrnilo poslovno sposobnost, bi ta odločba učinkovala le za naprej, posledice morebitne napačne odločitve pa s tem ne bi bile odpravljene. Nasprotno ima odločba, izdana v obnovi postopka, učinek tudi za nazaj. Možnost obnove je torej predvidena zaradi možnega vpliva na veljavnost pravnih poslov, ki jih je sklenila oseba.¹⁰⁴

Omenjena pravila, ki veljajo za pravna sredstva v nepravdnem postopku, odstopajo od pravil ZPP. Za vsa vprašanja, ki niso urejena v tem ali katerem drugem zakonu, se po določbi 37. člena ZNP smiselno uporabljajo določbe ZPP. To velja tudi za zahtevo za varstvo zakonitosti.

ZPP v 385. členu določa, da lahko zoper pravnomočno sodno odločbo, zoper katero sodišče ne more dopustiti revizije, državno tožilstvo v treh mesecih vloži zahtevo za varstvo zakonitosti, Zahteva za varstvo zakonitosti se lahko vloži, če so izpolnjeni pogoji iz prvega odstavka 367.a člena tega zakona. Sodišče dopusti zahtevo za varstvo zakonitosti zlasti, če gre za pravno vprašanje, glede katerega odločitev sodišča druge stopnje odstopa od sodnega prakse vrhovnega sodišča, ali če gre za pravno vprašanje glede katerega sodne prakse vrhovnega sodišča ni, še zlasti če sodna praksa višjih sodišč ni enotna, ali če gre za pravno vprašanje, glede katerega sodna praksa vrhovnega sodišča ni enotna. Ne glede na te določbe se lahko zahteva za varstvo zakonitosti zoper sodno poravnavo, zamudno sodbo, sodbo na podlagi odpovedi oziroma pripoznave in vmesno sodbo na podlagi sporazuma strank vloži tudi, če gre za razpolaganje v nasprotju s prisilnimi predpisi ali moralo. Zahteve za varstvo zakonitosti ni mogoče vložiti zoper odločbo, ki jo je na revizijo ali zahtevo za varstvo zakonitosti izdalo vrhovno sodišče.

---

¹⁰² Glej D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 39-42.

¹⁰³ Glej 52. člen ZNP.

¹⁰⁴ Tako že D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, nav. delo, 1991, str. 47, 53.

Vložitev zahteve je mogoča zaradi bistvenih kršitev določb pravnega postopka in zaradi zmotne uporabe materialnega prava.¹⁰⁵

4.10. Vrnitev poslovne sposobnosti

Sodišče izda odločbo o odvzemu poslovne sposobnosti na podlagi okoliščin, ki so obstajale v času izdaje, vendar se te kasneje lahko spremenijo oz. prenehajo. Oseba z odvzeto poslovno sposobnostjo se npr. odvadi odvisnosti od alkohola ali mamil, ali pa ozdravi, pri čemer se mu v celoti ali deloma vrne sposobnost za razsojo. Če skrbnik meni, da so pri varovancu nastopili pogoji za vrnitev poslovne sposobnosti mora o tem obvestiti Center, le-ta pa lahko sodišču predlaga vrnitev. Postopek vrnitve poslovne sposobnosti v skladu s 54. členom ZNP poteka po smiselno enakih pravilih postopka kot v primeru odvzema, izjema so določbe o dopustnosti revizije in obnove postopka, ki v tem primeru niso dovoljene. Za vložitev predloga so tako legitimirane osebe, ki lahko vložijo že predlog za odvzem poslovne sposobnosti. Med drugim lahko po Juhartovem mnenju¹⁰⁶ predlog vloži oseba, ki ji je bila odvzeta poslovna sposobnost, saj ima še vedno priznano procesno sposobnost za vložitev predloga.¹⁰⁷

Kadar sodišče ugotovi, da je predlog utemeljen, izda sklep in osebi vrne poslovno sposobnost v celoti ali deloma. V primeru neutemeljenosti predloga in neobstoja razlogov za vrnitev poslovne sposobnosti, sodišče predlog zavrne s sklepom. Zaradi preprečitve vlaganja neutemeljenih predlogov in zlorabo instituta o vračanju poslovne sposobnosti, sodišče v skladu s 55. členom ZNP v zavrnitvenem sklepu obenem odloči, da se pred potekom določenega roka ne more predlagati vrnitve poslovne sposobnosti. Rok ne sme biti daljši kot eno leto, dodaten pogoj pa je, da v tem roku ni mogoče pričakovati ozdravitve ali znatnega izboljšanja psihofizičnega stanja prizadete osebe.¹⁰⁸

Po mnenju Wedam- Lukičeve in Polajnar- Pavčnikove ta določba ni ovira za primer, ko se okoliščine dejansko spremenijo pred potekom zgoraj določenega roka, saj bi v tem primeru sodišče moralo odločiti o vrnitvi poslovne sposobnosti po uradni dolžnosti.¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ Glej 387. člen ZPP.

¹⁰⁶ Več o tem J. Juhart, nav. delo, 1970, str. 65.

¹⁰⁷ Tako tudi Višje sodišče v Ljubljani v sklepu I Cp 2143/2014 z dne 8.10.2014.

¹⁰⁸ Povzeto po J. Šinkovec, B. Tratar, nav. delo, 2003, str.133-136.

¹⁰⁹ Glej D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1991, nav. delo, str. 55.

5. POSTAVITEV POD SKRBNIŠTVO

5.1. Pojem in namen

V skladu z 9. členom ZZZDR je skrbništvo zakonsko urejena oblika družbenega varstva mladoletnikov, za katere ne starši ne skrbijo in polnoletnih oseb, ki niso same sposobne skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Posebno varstvo se daje tudi drugim osebam, ki nimajo možnosti, da bi same skrbele za svoje pravice in koristi.

Naša veljavna zakonodaja glede na subjekt varstva in razlog postavitve pod skrbništvo razlikuje tri vrste skrbništva. Tako poznamo skrbništvo za mladoletne osebe, skrbništvo za osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost in skrbništvo za posebne primere. Za vse oblike velja, da tretje osebe za krajši ali daljši čas v celoti ali za konkretno pravno dejanje prevzamejo skrb za drugo osebo.¹¹⁰ Kratek pregled omenjenih vrst sledi v nadaljevanju.

Namen skrbništva nad mladoletnimi osebami je razvoj njihove osebnosti in usposobitev za samostojno življenje ter delo, namen skrbništva nad drugimi odraslimi osebami pa je varstvo njihove osebnosti. To varstvo se uresničuje predvsem z oskrbo, zdravljenjem in usposabljanjem za samostojno življenje. S skrbništvom se zavarujejo tudi premoženjske in druge pravice ter koristi oseb pod skrbništvom.¹¹¹

Postavitev oseb pod skrbništvo je globok poseg v človekove pravice, zato je pomembno kakšna je pravno formalna ureditev in kako se določila izvajajo v praksi. Temeljni zakon za področje skrbništva je zastarel ZZZDR, ki se vse od leta 1976 ni bistveno spremenil.¹¹²

Z letom 2019 se obetajo spremembe, saj takrat začne veljati večina določb Družinskega zakonika, s katerimi se to področje spreminja.

---

¹¹⁰ Tako že M. Geč-Korošec, S. Kraljić, Družinsko pravo, 2000, str. 257.

¹¹¹ Glej 2. in 3. odstavek 178. člena ZZZDR.

¹¹² Glej T. Narat, A. Jesenovec, R. Boškić, I. Milas Klarić, Strokovne podlage za nadgradnjo instituta skrbništva, 2013, str. 13.

5.2. Oblike skrbništva

5.2.1. Skrbništvo nad mladoletnimi

Pristojni CSD pod skrbništvo postavi tistega mladoletnika, ki nima staršev ali za katerega starši ne skrbijo. To se zgodi predvsem, kadar roditelja ne živita več, sta neznanata ali če je bila obema odvzeta poslovna sposobnost ali roditeljska pravica. Podobno se zgodi v primeru, ko pride do zadržanja izvrševanja roditeljske pravice zaradi dejanskih ovir kot so bolezen, odsotnost ali prestajanje zaporne kazni.¹¹³

Postopek za postavitve mladoletnika pod skrbništvo je nujen in se začne po uradni dolžnosti. Za skrbnika je najpogosteje imenovan sorodnik varovanca, kadar to ni v nasprotju s koristmi le-tega. Njegova primarna naloga je skrbeti za varstvo in vzgojo mladoletnika, upravljati njegovo premoženje in ga zastopati v premoženjskih in osebnih zadevah. Mladoletnik se tako lahko usposobi za samostojno življenje in delo, hkrati pa se razvije njegova osebnost. Skrbnik mora s pomočjo socialnega skrbstva mladoletnemu varovancu priskrbeti sredstva (kot so otroški dodatek, preživnina) za izvajanje določenih skrbstvenih ukrepov, med katere lahko uvrstimo vzgojo, izobrazbo in preživljanje. Skrbnik ima večino upravičenj, ki jih imajo otrokovi starši, ni pa dolžan imeti mladoletnika pri sebi in ga preživljati.¹¹⁴

Omeniti je potrebno, da ZZZDR neutemeljeno razlikuje med ureditvijo poslovne sposobnosti mladoletnika pod skrbništvom in mladoletnika, za katerega skrbijo starši. Mladoletnik pod skrbništvom, ki je že dopolnil petnajst let, lahko sam sklepa pravne posle, vendar je za njihovo veljavnost potrebna odobritev njegovega skrbnika, medtem ko lahko mladoletnik, za katerega skrbijo starši, sam sklepa pravne posle, odobritev staršev pa potrebuje samo za pomembnejše pravne posle.¹¹⁵

Pomembnejše odločitve sme skrbnik sprejeti samo s soglasjem pristojnega CSD. Med te se po 204. členu ZZZDR uvrščajo:

- oddaja mladoletnika v vzgojni zavod ali tretji osebi v vzgajanje, nego in oskrbo;
- prekinitvev izobraževanja ali sprememba smeri izobraževanja varovanca;
- odločitev o izbiri in opravljanju poklica mladoletnika;
- drugi pomembnejši ukrepi, ki jih določa zakon.

Skrbnik prav tako potrebuje odobritev CSD za odtujitev ali obremenitev varovančevih nepremičnin, odtujitev premičnin večje vrednosti, odpoved dediščini ali volilu oz. odklon darila in druge zakonsko določene ukrepe.¹¹⁶

---

¹¹³ Tako že K. Zupančič, Družinsko pravo, 1999, str. 195.

¹¹⁴ Povzeto po M. Geč-Korošec, S. Kraljič, nav. delo, 2000, str. 264, 265.

¹¹⁵ Glej več o tem B. Novak, Družinsko pravo, 2014, str. 276, 277.

¹¹⁶ Glej 191. člen ZZZDR.

Skrbništvo nad mladoletnikom po 205. členu ZZZDR preneha, ko postane mladoletnik polnoleten, ko sklene zakonsko zvezo, ko ga kdo posvoji, ali če je postal roditelj in mu je z odločbo sodišča priznana popolna poslovna sposobnost.

5.2.2. Skrbništvo za osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost

Posledica odvzema poslovne sposobnosti je postavitvev pod skrbništvo, ki predstavlja prisilno varstvo posameznika pred samim seboj in posredno tudi udeležencev pravnega prometa. Za takšno varstvo je potrebno ugotoviti, da posameznik ni sposoben skrbeti za svoje pravice in koristi, poleg tega pa še obstoj neposredne nevarnosti za njegove pravice in koristi. Čeprav so pravice udeležencev pravnega prometa pred postavitvijo posameznika pod skrbništvo potencialno ogrožene, to ne sme predstavljati samostojnega razloga za odvzem poslovne sposobnosti.¹¹⁷

Nepravdno sodišče mora pristojnemu CSD takoj poslati pravnomočno odločbo o odvzemu poslovne sposobnosti, ta pa osebo, ki ji je bila odvzeta poslovna sposobnost, postavi pod skrbništvo in ji določi skrbnika. Skrbnik postane zakoniti zastopnik te osebe. Pravice in dolžnosti skrbnika osebe, ki ji je bila odvzeta poslovna sposobnost, so v glavnem enake, kot jih ima skrbnik mladoletnika. Skrbnik osebe z odvzeto poslovno sposobnostjo mora skrbeti zlasti za njeno osebnost, upoštevati vzroke za odvzem in si prizadevati za njihovo odpravo.¹¹⁸

Kot je že bilo omenjeno, glede na obseg odvzema poslovne sposobnosti ločimo popolni odvzem in delni odvzem poslovne sposobnosti. Od tega je odvisen obseg skrbnikovih dolžnosti in pravic.

Skrbnik osebe s popolnoma odvzeto poslovno sposobnostjo ima pravice in dolžnosti skrbnika mladoletnika, ki še ni dopolnil petnajst let. Na drugi strani ima skrbnik osebe z delno odvzeto poslovno sposobnostjo pravice in dolžnosti skrbnika mladoletnika, ki je že star petnajst let, vendar za razliko od mladoletnika, varovanec potrebuje soglasje skrbnika za veljavnost vseh pravnih poslov in ne zgolj pomembnejših. Pristojni CSD ima možnost korigiranja skrbništva, saj lahko po potrebi določi posle, ki jih sme oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo opravljati samostojno in brez odobritve (208. člen ZZZDR). Pri popolnem odvzemu poslovne sposobnosti skrbnik svojega varovanca zastopa v celoti. Varovanec namreč nima pravno priznane sposobnosti z lastnimi izjavami volje pridobivati pravice in prevzemati obveznosti. Obenem ne more z lastnimi izjavami volje skleniti vseh pravnih poslov ali opraviti vseh drugih pravnih dejanj, zato voljo v njenem imenu oblikuje in izjavlja njen zakoniti zastopnik.¹¹⁹

Polnoletna oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo je glede na drugi odstavek 77. člena ZPP pravno sposobna v mejah svoje poslovne sposobnosti. Kadar je osebi poslovna

---

¹¹⁷ Tako že B. Novak, Nova pravna ureditev skrbništva za odrasle: odprava odvzema poslovne sposobnosti in podaljšanja roditeljske pravice, Medicina in pravo: sodobne dileme, Maribor, 2006, str. 149.

¹¹⁸ Glej 206. in 207. člen ZZZDR.

¹¹⁹ Povzeto po M. Juhart, N. Plavšak, et al., Obligacijski zakonik s komentarjem, 2003, str. 428.

spodobnost delno odvzeta zaradi kverulantstva, posledično popolnoma izgubi pravdno sposobnost.¹²⁰

Skrbnik takšne stranke mora skrbeti in odgovarjati za pravilno zaščito njenih resničnih interesov, zato ima pravico in dolžnost, da v vsakem konkretnem primeru preveri, ali je potrebno in smiselno karkoli ukreniti za varstvo strankinih pravic, in če je, to v njenem imenu tudi storiti.¹²¹

Skrbništvo nad osebo, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost preneha, če ji sodišče po izpeljanem postopku, z odločbo vrne poslovno sposobnost. Omenjeno je že bilo, da sodišče po uradni dolžnosti ali na predlog odloči o vrnitvi poslovne sposobnosti, kadar preneha razlog zaradi katerega je bila poslovna sposobnost odvzeta. Sodišče pravnomočno odločbo pošlje CSD, ta pa odpravi skrbništvo. Skrbništvo preneha tudi v primeru smrti varovanca.¹²²

5.2.3. Skrbništvo za posebne primere

Kadar je oseba še sposobna za samostojno odločanje in pri njej niso podani razlogi za odvzem poslovne sposobnosti, je njene interese mogoče varovati s pomočjo skrbnika za posebni primer. Center z odločbo postavi skrbnika za posebni primer, ki za razliko od stalnega skrbnika, varstvo opravlja samo v omejenem obsegu in svojega varovanca ne zastopa na vseh področjih njegovega življenja. Postavljen je samo za pomoč v konkretni zadevi ali spornem položaju, kasneje pa njegova funkcija preneha. Pri skrbništvu za posebne primere je odločilno dejstvo, da oseba, ki se ji daje varstvo, nima možnosti izvrševanja svojih pravic in uveljavljanja svojih koristi, pri tem pa ni pomembno ali ima poslovno sposobnost. Odločba o postavitvi skrbnika za posebni primer se ne vpiše v rojstno matično knjigo in tudi ne v zemljiško knjigo, kot je to določeno pri stalnem skrbništvu.¹²³

ZZZDR posebej ureja samo nekaj primerov, v katerih Center osebi postavi skrbnika za posebni primer. V zakonu so določeni naslednji primeri skrbništva:

- skrbnik za odsotno osebo, katere prebivališče ni znano in ki nima zastopnika;
- skrbnik za neznanega lastnika premoženja, kadar je potrebna skrb za to premoženje;
- skrbnik za osebo, ki je zaradi kolizije interesov ne morejo zastopati starši ali skrbnik (kolizijski skrbnik);
- tujemu državljanu za varstvo njegove osebnosti, pravic in koristi.

V 211. členu ZZZDR je določena še generalna klavzula, v skladu s katero CSD skrbnika postavi tudi v vseh drugih primerih, kadar je to potrebno za varstvo pravic in koristi posameznika. Primer najdemo v 202. členu Zakona o dedovanju. Skrbnika je tako mogoče postaviti spočetemu, a še ne rojenemu otroku (nasciturus), ki bi bil upravičen dedovati. Zupančič navaja

¹²⁰ Glej M. Geč Korošec, S. Kraljić, nav. delo, 2000, str. 270, 271.

¹²¹ Glej UPRS sklep I U 1672/2015 z dne 11.2.2016.

¹²² Glej 210. člen ZZZDR.

¹²³ Tako že M. Cerovič- Ostrc, Ali je skrbnik za poseben primer ustrezen institut?, Pravna praksa, 2014, str. 15.

še druge primere, kot so postavitve skrbnika težko bolni, telesno ali duševno prizadeti osebi, katere stanje ni tako, da bi ji bilo potrebno v celoti odvzeti poslovno sposobnost, odsotni osebi, katere prebivališče je znano, vendar je na prestajanju zaporne kazni ipd.¹²⁴

V praksi je skrbnik za poseben primer največkrat postavljen, kadar je to potrebno za varstvo pravic in koristi posameznika. Težava je, da ZZZDR pogojev za postavitve skrbnika za posebni primer ne opredeljuje natančno, kar pomeni, da si lahko strokovni delavci CSD to razlagajo po svoje.¹²⁵

Prav ta zakonska določba po mnenju Križnikove omogoča zlorabo skrbništva za poseben primer. Pogosto se namreč namesto odvzema poslovne sposobnosti in postavitve pod stalno skrbništvo, osebi postavi samo skrbnika za posebni primer. Po mnenju avtorice v takem primeru niso izpolnjeni pogoji za postavitve skrbnika za posebni primer, saj se v takih primerih zaobide zakonodajo, kar omogoča sistemska neurejenost področja skrbništva. Ta institut je namenjen zgolj opravljanju konkretiziranih in jasno opredeljenih posamičnih nalog, ki jih stranka sama ne more opraviti. Poleg tega CSD ne more sam opravljati dolžnosti skrbnika za posebni primer, saj za to nima ustrezne zakonske podlage.¹²⁶

Skrbništvo za posebni primer ponuja varstvo zgolj v omejenem obsegu in največkrat le za konkretno zadevo, zato se Novakova sprašuje, ali socialna država s tem dejanjem izpolni svojo socialno funkcijo. Posameznik bo namreč moral iskati skrbnika za vsak primer posebej, kar bo zanj neugodno in naporno. Podobno kot v nemški zakonodaji kot možno rešitev predlaga ohranitev poslovne sposobnosti prizadete osebe in postavitve pomočnika na njeno zahtevo. Pomočnik bi celovito poskrbel za varstvo njenih pravic in ji tako omogočil formalno in dejansko enakopravnost.¹²⁷

5.3. Skrbnik

»Skrbnik je oseba, ki ji Center zaupa neposredno skrb za osebo, premoženje, pravice in koristi varovanca.«¹²⁸

Skrbništvo lahko opravlja katerakoli fizična oseba, ki privoli v opravljanje skrbništva in ima za opravljanje potrebne lastnosti in sposobnosti. Poudariti je potrebno, da se od njega ne zahteva posebnih znanj, tudi ne pravno znanje. CSD ne more nikogar zavezati k sprejemu te funkcije proti njegovi volji.¹²⁹

---

¹²⁴ Tako že K. Zupančič, Družinsko pravo, 1999, str. 184.

¹²⁵ Tako N. Caharijaz-Ferme, Skrbnik za posebni primer ali začasni zastopnik : kdo naj varuje interese pravno nesposobne stranke pred sodiščem?, Pravna praksa, 2011, str. 16.

¹²⁶ Glej A. Križnik, Skrbnik za posebni primer in samostojnost odločanja, Pravna praksa, 2016, str. 21-22.

¹²⁷ Glej več o tem B. Novak, Nova pravna ureditev skrbništva za odrasle: odprava odvzema poslovne sposobnosti in podaljšanja roditeljske pravice, Medicina in pravo: sodobne dileme, 2006, str. 148.

¹²⁸ Citirano po K. Zupančič, Družinsko pravo, 1999, str. 173.

¹²⁹ Povzeto po T. Narat, A. Jesenovec, R. Boškić, I. Milas Klarić, nav. delo, 2013, str. 31.

Skrbnik je lahko samo oseba, ki ji ni odvzeta poslovna sposobnost, oseba, ki ji ni odvzeta roditeljska pravica, oseba, katere koristi niso v navzkrižju s koristmi varovanca in oseba, od katere je glede na njene osebnostne lastnosti in razmerja z varovancem mogoče pričakovati, da bo svoje dolžnosti vestno in pošteno opravila (181. člen ZZZDR).

Pri imenovanju skrbnika CSD upošteva želje varovanca, če jih je ta sposoben izraziti in želje bližnjih sorodnikov, kadar so te varovancu v korist. Želje varovanca so pomembnejše kot želje sorodnikov, saj je pomembno, da se skrbnik in varovanec medsebojno ujameta ter sodelujeta. Pri izbiri skrbnika mora CSD upoštevati tudi želje, ki jih je varovanec izrazil, preden je izgubil sposobnost odločanja o sebi. Želje sorodnikov se največkrat upoštevajo le kot dodatne informacije za odločitev CSD. Če je le mogoče, se za skrbnika imenuje sorodnik varovanca, lahko pa tudi zakonski, zunajzakonski ali istospolni partner, če njegove koristi niso v nasprotju s koristmi varovanca.¹³⁰

Skrbništvo se glede na 182. člen ZZZDR lahko poveri tudi ustrezni pravni osebi, ki nato imenuje odgovorno osebo za izvajanje skrbništva. V praksi je pravna oseba pogosto zavod (vzgojni, socialni), zato govorimo o zavodskem skrbništvu. Skrbnik je najpogosteje vodja zavoda, za tiste dejavnosti, ki ne sodijo v okvir redne dejavnosti pravne osebe, pa mora CSD postaviti dodatnega skrbnika.¹³¹

CSD lahko določi tudi, da bo sam opravljal dolžnost skrbnika osebe z odvzeto poslovno sposobnostjo in ji ne bo postavil posebnega skrbnika. Govorimo o uradnem skrbništvu, ki pride v poštev predvsem, kadar ni mogoče najti primerne skrbnika. Po potrebi sme CSD tudi omejiti pristojnosti skrbnika in sam prevzame del njegovih nalog. S tem skrbnikovo samostojno delo ni omejeno, omeji se samo njegovo delovno področje. Če CSD sam opravlja dolžnost skrbnika in drugim strokovnim osebam zaupa posamezne naloge, jih ti opravljajo v njegovem imenu in pod njegovim nadzorstvom (185. člen ZZZDR).

Skrbnik svojo dolžnost opravlja prostovoljno in častno. Dolžan je vestno skrbeti za osebnost varovanca, njegove pravice in koristi. Skrbnik mora skupaj s CSD storiti tudi vse potrebno, da se priskrbijo sredstva, ki so potrebna za izvajanje določenih ukrepov, povezanih s skrbništvom.¹³²

Če ima varovanec premoženje, se mora to premoženje popisati, oceniti in izročiti v upravljanje skrbniku. Skrbnik samostojno opravlja v imenu varovanca in za njegov račun vse, kar spada v redno poslovanje in upravljanje njegovega premoženja. Pri vsakem važnejšem opravilu se mora posvetovati z varovancem, če je to mogoče in če je ta zmožen dojeti in razumeti situacijo.¹³³ Za vsakršen posel, ki presega okvir rednega poslovanja ali upravljanja premoženja varovanca

---

¹³⁰ Povzeto po B. Novak, Družinsko pravo, 2014, str. 273.

¹³¹ Glej 184. člen ZZZDR.

¹³² Glej 187. in 188. člen ZZZDR.

¹³³ Glej 189. in 190. člen ZZZDR.

(odtujitev in obremenitev varovančevih nepremičnin, odpoved dediščini ali volilu ipd.), mora glede na 191. člen ZZZDR skrbnik pridobiti soglasje CSD.

Ne glede na vrsto skrbništva je potrebno poudariti, da je ta institut velika moralna, kazenska in civilna odgovornost. V primeru, da skrbnik varovancu s svojim nevestnim delom povzroči škodo, mu jo je dolžan povrniti, saj je odgovoren za svoje delo (197. člen ZZZDR).

Skrbniki morajo poročati skrbstvenemu organu in mu dati vsako leto podroben obračun svojega dela, iz katerega mora biti razvidna njegova skrb za varovanca, zlasti kar zadeva zdravje, vzgojo in izobraževanje ter njegovo skrb za vse drugo, kar je varovancu potrebno. Poročilo mora vsebovati tudi podatke o upravljanju varovančevega premoženja in razpolaganja z njim, o varovančevih dohodkih in izdatkih in končno stanje njegovega premoženja. CSD mora poročilo vestno pregledati in po potrebi ukreniti vse potrebno, da se zavarujejo koristi varovanca.¹³⁴

Z zakonom ima skrbnik pravico do povračila upravičenih stroškov, ki jih je imel pri opravljanju svojih skrbniških dolžnosti. Stroški se krijejo iz dohodkov varovanca in njegovega premoženja, iz sredstev, dobljenih od oseb, ki so varovanca dolžne preživljati ali iz sredstev državnega proračuna, ki so namenjene skrbništvu. Center lahko skrbniku da ustrezno nagrado za njegovo delo, vendar je v praksi praviloma ni zaradi pomanjkanja proračunskih sredstev. Prav zaradi vprašanja nagrade in povračila stroškov je v praksi težko dobiti skrbnike.¹³⁵

Skrbnikova funkcija preneha:

- če skrbnik umre,
- če se izkaže, da postavljeni skrbnik ne more biti skrbnik (v skladu z 181. členom),
- če ga pristojni CSD razreši dolžnosti, ker ugotovi razne nepravilnosti in malomarnosti pri opravljanju njegovih poslov, ali ga razreši, če to zahteva sam,
- če varovanec umre.¹³⁶

Center ima tudi možnost razrešitve skrbnika, če ugotovi, da je malomaren pri opravljanju svojih dolžnosti, zlorablja svoje pravice, s svojim delom ogroža koristi varovanca ali če ugotovi, da bi bilo za varovanca koristneje, če bi imel drugega skrbnika. Center razreši skrbnika tudi, kadar to zahteva sam.¹³⁷

---

¹³⁴ Glej 194. in 195. člen ZZZDR.

¹³⁵ Tako že B. Novak, Družinsko pravo, 2014, str. 276.

¹³⁶ Glej M. Geč-Korošec, S. Kraljić, nav. delo, 2000, str. 263.

¹³⁷ Glej 198. in 199. člen ZZZDR.

5.4. Vloga in naloge centrov za socialno delo

Kadar CSD izve, da je potrebno nekoga postaviti pod skrbništvo, mora takoj ukreniti vse potrebno za čimprejšnji začetek postopka in posamezniku zagotoviti družbeno varstvo. O tem, da je potrebno nekoga postaviti pod skrbništvo, so ga po 217. členu ZZZDR dolžni obvestiti matičar, upravni in drugi organi, ki pri svojem delu izvedo, da je treba nekoga postaviti pod skrbništvo, najbližji sorodniki, člani gospodinjstva in sosedje, delodajalci, krajevne skupnosti in druge organizacije.

5.4.1. Ugotovitveni postopek

V skladu s Katalogom javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD¹³⁸, si opravila sledijo v sledečem zaporedju:

- 1.) CSD mora najprej sprejeti pobudo in proučiti dokumentacijo. Pri tem ugotavlja, ali so podani razlogi za začetek postopka, kar pomeni, da mora biti resno ogrožena uporabnikova¹³⁹ osebna varnost ali njegova materialnopravna varnost (sem je uvrščeno upravljanje premoženja in poravnavanje finančnih obveznosti). V zakonodaji položaj uporabnikovih ustavnih in osebnostnih pravic ni posebej urejen, vendar po mnenju stroke zgolj sprožitev postopka za delni ali popolni odvzem poslovne sposobnosti ne more skrčiti obsega uporabnikovih pravic, kot so pravica do svobode, partnerstva, potomstva, zasebnosti, volilne pravice ipd.¹⁴⁰
- 2.) Sledi ugotovitveni postopek, ki mora biti skladen z Zakonom o splošnem upravnem postopku¹⁴¹, oz. s pravili stroke in družbeno vlogo Centra. Tekom postopka CSD ugotavlja, ali uporabnik resnično potrebuje skrbnika, kakšen naj bo obseg varstva in skrbnika tudi izbere. Z uporabnikom se mora pogovoriti, ga seznaniti s predlogom za odvzem/vrnitev poslovne sposobnosti, samim postopkom, pravico do dejavnega sodelovanja v postopku, pravico do zagovornika in postopkom za vrnitev poslovne sposobnosti. Uporabnik lahko izrazi področja, za katera želi in potrebuje skrbništvo, trajanje skrbništva, navede ljudi, ki jim zaupa, na drugi strani pa CSD predlaga možne rešitve in sodelovanje ljudi, ki bi po strokovni oceni v postopku lahko podprli uporabnika.

---

¹³⁸ Država je z Zakonom o socialnem varstvu pooblastila Skupnost Centrov za socialno delo, da določi katalog nalog, ki jih izvajajo Centri in da določi standarde ter normative za izvajanje posameznih vrst nalog. Prvi Katalog nalog CSD je bil pripravljen 1. aprila 2005 in posredovan MDDSZ v potrditev. Standardi in normativi so bili na podlagi sklepa Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve z dne 23.9.2008 potrjeni. Skupnost CSD standarde in normative enkrat letno uskladi in glede na spremembe zakonodaje dopolni obseg nalog, ki so opredeljene v katalogu. Zadnji katalog je na voljo na tej povezavi: https://www.scsd.si/novost-v-katalogu-javnih-pooblastil/items/nov-katalog-jp-121.html?file=tl_files/scsd/dokumenti/katalog-JP/katalog%201.6.3/Katalog%201.6.3.pdf.

¹³⁹ Kot uporabnik je mišljena odrasla oseba, za katero se presodi, da ni sposobna varovati svojih interesov.

¹⁴⁰ Glej Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD, str. 169.

¹⁴¹ Zakon o splošnem upravnem postopku, Uradni list RS št. 80/1999, 70/2000, 52/2002, 73/2004, 22/2005-UPB1, 119/2005, 24/2006-UPB2, 105/2006-ZUS-1, 126/2007, 65/2008, 47/2009 Odl.US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.), 8/2010, 82/2013.

Samo v navzočnosti uporabnika (brez navzočnosti pa samo z njegovo privolitvijo) lahko CSD opravi pogovor s sorodniki, sosedi in drugimi ljudmi, ki so ključni za pridobitev pomembnih informacij. Na podlagi vsega navedenega oblikuje pogoje za izvajanje skrbništva, ki pomenijo uveljavljanje volje uporabnika.

- 3.) V tretji fazi Center sestavi predlog in zbere potrebno dokumentacijo. Ta mora vsebovati pobudo za delni ali popolni odvzem poslovne sposobnosti, opredelitev uporabnika o problemu in rešitvi, pogoje uporabnika za izvajanje skrbništva. Pri tem se mora CSD zavzemati, da stroški za pridobitev izvedenskih mnenj finančno ne obremenijo uporabnika in svojcev.
- 4.) V zadnji fazi CSD sodeluje s sodiščem, pri čemer mora varovati interes uporabnika v postopku.¹⁴²

5.4.2. Imenovanje skrbnika

Sledi imenovanje primerne skrbnika, ki ga CSD usposobi za njegovo delo in usmerja pri opravljanju skrbniških funkcij. S tem se zagotovi varstvo pravic in koristi osebe ter postavitve pod skrbništvo na podlagi pravnomočnega sklepa sodišča. Izdana odločba se pošlje matičnemu uradu in zemljiški knjigi. Tudi v postopku imenovanja skrbnika mora CSD najprej proučiti dokumentacijo in ugotoviti, ali so mu na voljo potrebni dokumenti. CSD potrebuje sklep sodišča o odvzemu poslovne sposobnosti, pogoje za izvajanje skrbništva, ki jih oblikuje na podlagi prej omenjenega ugotovitvenega postopka in popis premoženja osebe. CSD se pred samim izborom skrbnika pogovori z uporabnikom in njegovimi bližnjimi sorodniki, obenem pa ugotavlja, ali so izpolnjeni pogoji za izvajanje nalog skrbnika. S kandidatom za skrbnika se mora o njegovih pravicah in dolžnostih pogovoriti v navzočnosti uporabnika.¹⁴³

5.4.3. Izdaja odločbe

V najpomembnejši fazi CSD izda odločbo o imenovanju skrbnika in določi njegov obseg nalog. Odločba predstavlja dogovor med CSD, skrbnikom in uporabnikom in vsebuje: obseg skrbništva, način sprejemanja odločitev, razmejitev vlog in nalog skrbnika, CSD in uporabnika, redno spremljanje izvajanja skrbništva, nagrajevanje skrbnika, sankcije, pritožbeni postopek, postopek za zamenjavo skrbnika, postopek za prenehanje skrbništva, postopek za vrnitev poslovne sposobnosti in zaznambo v zemljiški knjigi. Zakonski rok za izdajo odločbe je 2 meseca, na to odločbo pa se lahko pritožita samo skrbnik in uporabnik. CSD v skladu z leta 1989 izdanim Pravilnikom o postopku za popis in ocenitev premoženja ter o pripravi skrbniških poročil¹⁴⁴, obenem opravi popis premoženja osebe, ki jo je postavil pod skrbništvo in sestavi zapisnik. Skrbnik k temu doda pisno izjavo in se zaveže, da se bo pred vsakim posegom v premoženje uporabnika z njim posvetoval in upošteval njegovo mnenje kot končno, če odločitev ne bo v nasprotju z načeli dobrega gospodarjenja. V primeru nejasnosti bo skrbnik

---

¹⁴² Glej Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD, str. 170, 171.

¹⁴³ Prav tam, str. 176.

¹⁴⁴ Uradni list SRS št. 18/89 in Uradni list št. 15/17.

moral pridobiti strokovno in izvedensko mnenje ali pomoč. Cilj vseh postopkov je tako zagotoviti kar se da največje sodelovanje uporabnika, upoštevajoč njegove preostale sposobnosti.¹⁴⁵ Omenjeni pravilnik bo prenehal veljati z dnevom uveljavitve novega Družinskega zakonika.

5.4.4. Spremljanje dela skrbnika

Po končanem postopku CSD spremlja izvajanje skrbništva. Skrbnika pri njegovem delu vodi in usmerja strokovni delavec ter mu zagotavlja potrebno strokovno podporo in pomoč. Delo skrbnika nadzoruje preko rednih skrbniških poročil, izrednega poročila in računa o njegovem delu.¹⁴⁶ Poročilo mora vsebovati podatke o upravljanju varovančevega premoženja ter razpolaganju z njim, o varovančevih dohodkih in izdatkih in končno stanje njegovega premoženja. Pomembno je, da je iz poročil razvidna skrb skrbnika za varovanca, zlasti kar zadeva njegovo zdravje, vzgojo in izobraževanje ter njegova skrb za vse drugo, kar je za varovanca potrebno.¹⁴⁷

CSD mora vestno pregledati skrbnikovo poročilo in po potrebi ukreniti vse potrebno, da se zavarujejo varovančeve koristi. Skrbnik ima pravico do povračila upravičenih stroškov, ki jih je imel pri opravljanju svojih skrbniških dolžnosti, CSD pa mu lahko za njegovo delo določi tudi ustrezno nagrado. Kadar skrbnik varovancu povzroči škodo s svojim nepravilnim ali malomarnim opravljanjem ali s samovoljno opustitvijo dolžnosti skrbnika, mu je to škodo dolžan povrniti.¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ Prav tam, str. 177.

¹⁴⁶ Prav tam str. 179, 180.

¹⁴⁷ Glej drugi in tretji odstavek 194. člena ZZZDR.

¹⁴⁸ Glej 195., 196., 197. člen ZZZDR.

6. TEŽAVE AKTUALNE UREDITVE

Zakonodaja tega področja je precej zastarela, saj je temeljni ZZZDR v veljavi od leta 1976 in se v vseh teh letih praktično ni spremenil. Ureditev odvzema poslovne sposobnosti je ena največjih kritik, saj pod vprašaj postavlja človekovo dostojanstvo in integriteto ter pomeni nevarnost za prekomeren poseg v temeljne osebnostne pravice. Z vidika človekovih pravic je sporen zlasti odvzem poslovne sposobnosti osebam z motnjami v telesnem razvoju ali drugimi telesnimi poškodbami, saj so tako popolnoma izključene iz pravnega prometa, kljub temu, da te motnje ali poškodbe same po sebi ne vplivajo na posameznikovo razsodnost.¹⁴⁹

Leta 2009 je bil oblikovan predlog Družinskega zakonika¹⁵⁰, s katerim se je Slovenija približala sodobnejši ureditvi področja skrbništva. Predlog je predvideval odpravo instituta odvzema poslovne sposobnosti in odpravo instituta podaljšanja roditeljske pravice, vendar kasneje ni bil sprejet. Osebo, ki zaradi motnje v razvoju ali težav v duševnem zdravju ali drugega vzroka, ki vpliva na zmožnost razsojanja, brez škode zase ni sposobna sama poskrbeti za svoje pravice in koristi, bi sodišče v skladu s tem predlogom postavilo pod skrbništvo in ji imenovalo skrbnika. Sodišče bi v odločbi o postavitvi pod skrbništvo odločilo, da oseba pod skrbništvom ne more samostojno opravljati nobenih pravnih poslov ali da ne more samostojno opravljati samo določenih pravnih poslov ali da za določene pravne posle potrebuje dovoljenje skrbnika.¹⁵¹

Veljavna ureditev ne omogoča fleksibilnega in individualiziranega prilagajanja pomoči glede na potrebe osebe. Zgolj popolni ali delni odvzem poslovne sposobnosti ni primeren, država pa bi po vzoru drugih evropskih držav osebam morala nuditi toliko pomoči, kot je potrebujejo. S popolnim odvzemom poslovne sposobnosti oseba postane predmet skrbi drugih, o praktično ničemer ne more več samostojno odločati in je pogosto deležna več pomoči, kot je dejansko potrebuje. Za izvajanje skrbniških nalog se najpogosteje določi sorodnika osebe, ki se ji odvzema poslovna sposobnost, saj bodo ti najverjetneje pripravljene opravljati naloge brez plačila. Vse več pa je primerov, ko oseba nima sorodnikov ali ti niso pripravljene prevzeti skrbniških nalog zaradi prevelike odgovornosti, potrebne angažiranosti in kazenske odgovornosti za opravljeno delo. Veljavna zakonodaja Centru omogoča, da sam opravlja funkcijo skrbnika. Posledično iz tega izhaja, da lahko Center predlaga postavitev pod skrbništvo, izvaja skrbništvo in izvaja nadzor nad izvajanjem skrbništva. Centri že dlje časa opozarjajo na kolizijo vlog in nasprotje interesov pri izvajanju skrbništva, taka ureditev pa obenem ni v korist uporabnikom.¹⁵²

---

¹⁴⁹ Povzeto po K. Zupančič, B. Novak, V. Žnidaršič Skubic, M. Končina-Peternel, Reforma družinskega prava, 2005, str. 303.

¹⁵⁰ Besedilo Predloga Družinskega zakonika, URL: www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/sklepi/seje_vlade/59_seja/59sv4.doc (22.8.2017).

¹⁵¹ Glej 262. člen Predloga Družinskega zakonika.

¹⁵² Povzeto po B. Kobač, Skrbništvo- togo urejeno javno pooblastilo ali fleksibilna oblika družbenega varstva?, Revija Socialno delo, 2006, str. 36.

Zaradi delitve pristojnosti je večkrat prišlo do položaja, v katerem je CSD nerazsodnim osebam postavil skrbnika, čeprav jim pred tem ni bila odvzeta poslovna sposobnost s strani sodišča. Z ukinitvijo dvojnosti odločanja bi se po mnenju Rijavčeve temu izognili in dosegli potrebno enotnost.¹⁵³

Glede na raziskavo Inštituta RS za socialno varstvo iz leta 2013¹⁵⁴, takšna ureditev posledično vodi v preobremenjenost strokovnih delavcev in pomanjkanje časa za kakovostno opravljanje drugih nalog s tega področja. Osebe pogosto ne zastopa skrbnik, ki bi s svojim znanjem deloval v njeno največjo korist. Pojavljajo se tudi pomisleki o združitvi socialnega dela centrov z avtoritativnim odločanjem in nesodelovanju strokovnega kadra (pravnikov) pri samem odločanju. Socialni delavci namreč nimajo potrebnega strokovnega znanja z drugih področij, čeprav izvršujejo naloge povezane z obligacijskim, dednim, stvarnim pravom ipd. Zaradi zakonodajne nejasnosti je pogosto prihajalo do improvizacije skrbnikov in pristojnih državnih organov ter posegov v pravice oseb z odvzeto poslovno sposobnostjo. Skrbniki so namreč posegali tudi na tista področja, kjer je oseba še ohranjala zmožnost skrbeti za svoje pravice in koristi. Zaradi vseh naštetih pomanjkljivosti se v praksi ne uresničuje zakonsko določilo, po katerem si mora skrbnik osebe prizadevati za odpravo vzrokov, zaradi katerih je bila osebi odvzeta poslovna sposobnost ter ji pomagati pri usposobitvi za samostojno življenje in delo. Rešitve, ki jih predvideva raziskava, so predvsem razbremenitev strokovnih delavcev s Centra, motivacija drugih oseb za prevzem skrbniških nalog, usposabljanje skrbnikov s pomočjo strokovnih delavcev Centra in tudi zunanjih strokovnjakov, zagotovitev sredstev za povračilo stroškov in izplačevanje nagrad skrbnikom.¹⁵⁵

Druga težava je povezana s stroški postopka za odvzem poslovne sposobnosti. ZNP v 35. členu določa, da praviloma vsak udeleženec nosi svoje stroške, razen če zakon določa drugače. Če so nastali skupni stroški, mora sodišče odločiti v kakšnem razmerju jih udeleženci trpijo. Kadar pa je postopek izveden izključno v interesu nekaterih udeležencev, trpijo stroške ti udeleženci. V postopku za odvzem poslovne sposobnosti ni posebne ureditve o stroških postopka, zato veljajo splošne določbe 35. člena ZNP.¹⁵⁶

Tako kot sodišče mora tudi CSD za določitev pravnega položaja posameznika pridobiti mnenje izvedenca. Stroške le-tega mora kriti predlagatelj postopka za odvzem in prav to je zaradi finančne omejenosti poglavitni razlog, da se Center redko odloča za podajo predloga za odvzem. Takšno prakso je Varuh človekovih pravic RS okrcal že leta 2009, z navedbo, da bi *»edino merilo za vložitev predloga morala biti strokovna ugotovitev, da pravic, koristi in*

---

¹⁵³ Tako že V. Rijavec, *Reforma nepravdnih postopkov-družinske zadeve*, 2005, str. 187.

¹⁵⁴ Glej več o tem:

http://www.mdsz.gov.si/fileadmin/mdsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/druzina/strok_podlage_nadgradnja_skrbnistvo_konc_poroc_jun13.pdf (24.8.2017).

¹⁵⁵ Povzeto po T. Narat, A. Jesenovec, *Pomen in vloga koncepta delovnega odnosa pri nadgradnji instituta skrbništva*, *Socialno delo*, 2013, str. 377-379.

¹⁵⁶ Glej VSC sklep Cp 895/2011 z dne 15.12.2011.

*varovanja osebnosti ni mogoče kako drugače zavarovati, medtem ko stroški postopka na odločitev Centra ne bi smeli imeti vpliva.*¹⁵⁷

Sodišče pri uvedbi postopka po uradni dolžnosti nima vira, iz katerega bi založilo stroške za izvedenca. Čeprav s postavitvijo osebe pod skrbništvo te stroške naloži v njeno breme, s tem ne reši težave, saj ta pogosto nima zadostnega premoženja. Po predlogu Rijavčeve bi tako v primeru začetka postopka po uradni dolžnosti kot tudi v primeru uvedbe na podlagi predloga CSD, morale stroške za izvedbo dokazov kriti sodišče.¹⁵⁸

Glede na to, da mora v skladu z 48. členom ZNP že sodišče pri odločanju o odvzemu poslovne sposobnosti odrediti pregled z izvedencem medicinske stroke, je obenem nerazumljivo, da bi tudi CSD moral pridobiti njegovo mnenje. Sodišče namreč že razpolaga s potrebnimi podatki in bi lahko samo opredelilo posle, ki jih sme oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo sklepati brez soglasja skrbnika. S celovito sodno odločitvijo bi bila obrazložitev odločbe kompleksnejša in bi s tem pripomogla k varstvu posameznikove pravice do pravnega sredstva.¹⁵⁹

Zakonodajalec obenem razlikuje delo skrbnika in delo začasnega skrbnika (zastopnika), saj je kljub opravljanju enakega dela in odgovornosti začasni skrbnik za svoje delo plačan, stalni skrbnik pa ne.¹⁶⁰ Križnikova kot možno rešitev podobno kot pri rejniškem sistemu predlaga vzpostavitev liste ljudi z ustreznimi kompetencami, ki bi za opravljanje skrbniški nalog prejeli nagrado. Drug predlog se nanaša na profesionalno opravljanje funkcije skrbnika, kar pomeni, da bi se usposobljeni skrbniki vse življenje izobraževali in bili tudi plačani za svoje delo. Za varovance bi to predstavljalo večjo korist, saj bi skrbniki zanje ustrezneje poskrbeli in delovali zgolj v njihovo korist.¹⁶¹

Po mnenju Novakove bi prav zaradi globokega posega v posameznikove pravice, ki ga povzročata odvzem poslovne sposobnosti in postavitvev pod skrbništvo, morala biti uzakonjena uradna dolžnost sodišča, v skladu s katero bi le-to po določenem času morale ponovno preveriti obstoj razlogov za odvzem.¹⁶²

Sklenemo lahko, da je zakonodajalec želel zagotoviti varstvo osebnosti varovanca, njegovih pravic in pravni koristi ter varstvo njegovih premoženjskih pravic, vendar zaradi prej naštetih pomanjkljivosti posledično v mnogih primerih ni mogoče doseči zakonsko in ustavno določene ravni varovanja pravic in temeljnih svoboščin.¹⁶³

---

¹⁵⁷ Glej <http://www.varuh-rs.si/medijsko-sredisce/aktualni-primeri/novice/detajl/center-za-socialno-delo-kot-predlagatelj-postopka-za-odvzem-poslovne-sposobnosti/?cHash=fa24a44792> (12.8.2017).

¹⁵⁸ Tako že V. Rijavec, *Reforma nepravdnih postopkov-družinske zadeve*, 2005, str. 188.

¹⁵⁹ Glej B. Novak nav. delo, 2003, str. 583.

¹⁶⁰ Povzeto po N. Caharijaz-Ferme, *Skrbnik za posebni primer ali začasni zastopnik*, *Pravna praksa*, 2011, str. 17.

¹⁶¹ Glej A. Križnik, *Skrbnik za posebni primer in samostojnost odločanja*, *Pravna praksa*, 2016, str. 22.

¹⁶² Povzeto po B. Novak, nav. delo, 2003, str. 584.

¹⁶³ Povzeto po F. Dobovičnik, *Pravna in poslovna sposobnost, skrbništvo ter varovanje človekovih pravic*, *Socialno delo*, 1993, str. 139.

7. UREDITEV PO DRUŽINSKEM ZAKONIKU

Od 1. januarja 2019 bodo veljale nove določbe Družinskega zakonika.¹⁶⁴ Zakon je bil po dolgotrajnem procesu in polemikah uveljavljen 15. aprila letos, vendar za večino določb velja dvoletno prehodno obdobje, saj je potreben daljši čas za pripravo organizacije, izobraževanj, programov in drugih tehničnih ter strokovnih priprav, na podlagi katerih bo poskrbljeno za nemoteno izvajanje novega zakonika. Podlaga za zakonik je bilo besedilo Družinskega zakonika, sprejeto leta 2011 v Državnem zboru RS, pri tem pa so bile v besedilo vneseni nekateri popravki in spremembe.¹⁶⁵

Zakonik ureja zakonsko zvezo in razmerja med zakoncema, zunajzakonsko skupnost, razmerje med starši in otroki, ki nastane z rojstvom otroka in s posvojitvijo, oblike pomoči države pri težavah partnerskega in družinskega življenja, ukrepe za varstvo koristi otroka, rejništvo in skrbništvo za otroke in druge osebe, ki potrebujejo posebno varstvo. Pravila zakonika zaradi varstva koristi otrok omogočajo znatnejše vplivanje države na notranje odnose subjektov družinskih razmerij in sicer z intervencijami organov in organizacij. Cilj zakonika je predvsem zagotovitev učinkovitejšega varstva otrokovih koristi, pomembna novost pa je tudi, da se pristojnosti za ukrepe trajnejšega značaja, za rejništvo in skrbništvo prenašajo iz Centrov na okrožna sodišča. Zakonik med drugim uvaja načelo najmilejšega ukrepa, na katerem mora temeljiti ureditev ukrepov za varstvo koristi otroka. Če je le mogoče, je torej potrebno koristi otroka zavarovati z ukrepom, ki ne bo zahteval izločitve otroka iz družine in ki bo hkrati čim manj posegel v pravice staršev. Celota pravic in obveznosti staršev do svojega otroka je opredeljena z ustreznjšim izrazom starševska skrb, ki nadomešča izraz roditeljska pravica. Zakonik daje v 144. členu staršem možnost, da vnaprej izrazijo voljo, kdo naj skrbi za njihovega otroka v primeru njihove smrti ali trajne nezmožnosti izvajanja starševske skrbi. Veljavnost tako izražene volje se bo presojala enako kot veljavnost oporoke, sodišče pa bo voljo staršev upoštevalo le, če ta ne bo v nasprotju s koristjo otroka. Novosti se obetajo tudi na področju sklenitve zakonske zveze, saj zakonik daje na voljo več različnih načinov glede na zahteve obličnosti sklenitve zakonske zveze. S tem se želi storitve približati uporabnikom, jim omogočiti izbiro in poenostaviti način sklepanja zakonske zveze za tiste bodoče zakonce, ki si ne želijo preveč formalnosti.¹⁶⁶

Institut odvzema poslovne sposobnosti se z novo ureditvijo po vzoru nekaterih evropskih držav (Nemčija, Avstrija, Švedska itd.) ukinja. Postopek odvzema poslovne sposobnosti (in tudi podaljšanja roditeljske pravice) je odpravljen, namesto tega je za osebo, ki zaradi motnje v razvoju ali težav v duševne zdravju ali drugega vzroka, ki vpliva na zmožnost razsojanja, sama brez škode zase ni sposobna poskrbeti za svoje pravice in koristi, uveden postopek postavitve pod skrbništvo. Zaradi spremembe stvarne pristojnosti, bo o postavitvi pod skrbništvo in

¹⁶⁴ Uradni list RS, št. 15/2017.

¹⁶⁵ Glej besedilo Predloga Družinskega zakonika, 2016, str. 2.

¹⁶⁶ Prav tam, str. 69-76.

imenovanju skrbnika odrasli osebi po novi ureditvi vedno odločalo sodišče, medtem ko bo v zadevah skrbništva za otroke stvarna pristojnost za odločanje o postavitvi pod skrbništvo in imenovanje skrbnika deljena med sodišče in CSD. Postopki, ki so bili uvedeni pred pristojnimi sodišči na podlagi ZZZDR, se bodo na podlagi tega zakona morali tudi dokončati (289. člen zakonika).¹⁶⁷

Odločbe o odvzemu poslovne sposobnosti so v zakoniku uvrščene med prehodne določbe. Glede na 295. člen se za zakonske učinke pravnomočnih sodnih odločb o popolnem ali delnem odvzemu poslovne sposobnosti uporabljajo določbe tega zakonika. Pri tem se šteje, da je oseba, ki ji je bila popolno odvzeta poslovna sposobnost (v skladu z ZNP), postavljena pod skrbništvo in da ne more samostojno opravljati nobenih pravnih poslov. Za osebo, ki ji je bila delno odvzeta poslovna sposobnost pa se šteje, da ima položaj otroka, ki je že dopolnil 15 let, razen če je pristojni organ odločil drugače. V drugem odstavku 295. člena se kot popoln odvzem poslovne sposobnosti, določen v drugih predpisih, šteje postavitve osebe pod skrbništvo po tem zakoniku, tako da ta oseba ne more samostojno opravljati nobenih pravnih poslov. Kot delni odvzem poslovne sposobnosti, določen v drugih predpisih, se šteje postavitve osebe pod skrbništvo po tem zakoniku, tako da ta oseba ne more opravljati samo določenih pravnih poslov oziroma da za določene pravne posle potrebuje odobritev skrbnika.

Skrbništvo za odrasle osebe in imenovanje skrbnika po novem ni vezano na odvzem poslovne sposobnosti. Okrožno sodišče lahko v skladu z 262. členom Družinskega zakonika v nepravdnem postopku odloči, da oseba pod skrbništvom ne more samostojno opravljati nobenih pravnih poslov ali da ne more samostojno opravljati samo določenih pravnih poslov. Življenjska področja, na katerih posameznik ni sposoben samostojno opravljati določenih pravnih poslov oziroma potrebuje odobritev skrbnika, mora sodišče natančno določiti. Za ostala področja velja, da posameznik sam pridobiva pravice in prevzema obveznosti ter samostojno izjavlja voljo v pravnem prometu. Obenem mora sodišče v odločbi o postavitvi pod skrbništvo določiti obseg skrbnikovih obveznosti in pravic. Med konkretno določene naloge lahko uvrsti tudi naloge, ki bi jih sicer opravljal skrbnik za poseben primer. Veljavnost pravnih poslov, ki jih je varovanec sklenil brez potrebnega dovoljenja skrbnika in poslov, ki jih je sklenil, čeprav bi ga moral zastopati skrbnik, se bo glede na 263. člen zakonika presojala po pravilih obligacijskega prava.¹⁶⁸

Država bo morala posamezniku zagotoviti ustrezno varstvo njegovih pravic in koristi že med samim postopkom postavitve pod skrbništvo in ne šele po sprejeti odločitvi. Sodišče bo tako v skladu z 265. členom zakonika po potrebi osebo, zoper katero se je začel postopek, postavilo pod začasno skrbništvo in ji imenovalo začasnega skrbnika. V tej določbi bo sodišče določilo tudi obseg obveznosti in pravic začasnega skrbnika. Pri svoji odločitvi bo sodišče moralo upoštevati okoliščine primera, še posebej pa posameznikovo sposobnost razumevanja postopka

---

¹⁶⁷ Prav tam, str. 21, 22.

¹⁶⁸ Prav tam, str. 224.

ter varovanja svojih pravic in koristi. Pravnomočno odločbo o postavitvi pod začasno skrbništvo in imenovanju začasnega skrbnika bo sodišče moralo takoj poslati CSD, ta pa bo imel do začasnega skrbnika enake pravice, kakor do skrbnika, ki bi ga sam imenoval. Obveznost začasnega skrbnika bo tako kot po veljavnem ZZZDR prenehala, ko bo postavljen stalni skrbnik ali ko bo postala pravnomočna odločba sodišča, s katero bo to odločilo, da ni razlogov za postavitev pod skrbništvo.¹⁶⁹

Skrbnikove obveznosti ostajajo enake kot v ZZZDR, saj mora prav tako skrbeti za varovančevo osebnost, poskrbeti za njegovo ustrezno oskrbo, upoštevati vzroke, zaradi katerih je bila oseba postavljena pod skrbništvo, si prizadevati za izvajanje zdravstvenih ukrepov za odpravo teh vzrokov in usposobiti varovanca za samostojno življenje in delo. Skrbnik mora varovancu v okviru njegovih sposobnosti omogočiti, da ta oblikuje življenje po lastnih željah in predstavah, seveda če to ne nasprotuje koristi varovanca. Hkrati to pomeni, da skrbnik pri svojem ravnanju ne sme izhajati iz lastnih predstav ali predstav povprečnega posameznika.¹⁷⁰

Družinski zakonik v prehodnih in končnih določbah ne razveljavlja določil ZNP ter ne pojasni, po katerem postopku naj delujejo sodišča pri postavitvi skrbnikov. Zakonik ohranja institut skrbništva za posebni primer v 267. členu, v skladu s katerim CSD postavi skrbnika za posebni primer ali skrbnika za določeno vrsto opravil odsotni osebi, katere prebivališče ni znano in ki nima zastopnika, neznanemu lastniku premoženja, kadar je potrebno, da nekdo za to premoženje skrbi, pa tudi v drugih primerih, kadar je to potrebno za varstvo pravic in koristi posameznika. Po mnenju Križnikove za ohranitev tega instituta ne obstaja utemeljen razlog. Specialna zakonodaja namreč praviloma predvideva tudi možnosti za zaščito interesov posameznika, kadar ta ni sposoben sam zaščititi svojih pravic, koristi in interesov (npr. odločitev o zdravstvenem posegu s strani svojcev), po njenem mnenju pa nobena zadeva ni takšnega eksistenčnega pomena za varovanca, da bi jo bilo potrebno rešiti z institutom skrbništva za posebni primer. Avtorica opozarja tudi na problematiko ohranitve 268. člena, ki določa imenovanje skrbnika za posebni primer v postopku pred drugim organom. S tem členom je omogočeno odločanje o postavitvi skrbnika organom, ki za to nimajo specializiranega znanja, posledično pa se s tem ne omogoča učinkovito varstvo procesnih jamstev.¹⁷¹

Z novo ureditvijo se zožujejo pogoji za skrbnika, saj glede na 241. člen zakonika to ne more biti oseba, ki ji je odvzeta starševska skrb, oseba, ki ni poslovno sposobna, oseba, katere koristi so v navzkrižju s koristmi varovanca, oseba, ki je z varovancem sklenila pogodbo o dosmrtnem preživljanju, oseba, katere zakone ali zunajzakonski partner je z varovancem sklenil pogodbo o dosmrtnem preživljanju in oseba, od katere glede na njene osebne lastnosti ali razmerja z varovancem ali njegovimi starši, ni mogoče pričakovati, da bo pravilno opravljala skrbniške obveznosti.

---

¹⁶⁹ Prav tam, str. 225.

¹⁷⁰ Glej 264. člen Družinskega zakonika.

¹⁷¹ Glej A. Križnik, Skrbnik za posebni primer in samostojnost odločanja, Pravna praksa, 2016, str. 22.

Križnikova navaja, da s tem nalog skrbnika v večini primerov ne bodo več mogli opravljati otroci osebe, ki jo je potrebno postaviti pod skrbništvo, saj imajo s starši pogosto sklenjeno pogodbo o dosmrtnem preživljanju.¹⁷²

Funkcija skrbnika tudi v novi ureditvi ostaja častna in prostovoljna, čeprav se je v praksi to že večkrat pokazalo kot neučinkovito. Zakonik je situacijo še poslabšal, saj 252. člen določa, da ima skrbnik pravico do povračila upravičenih stroškov, ki jih je imel pri opravljanju skrbniških obveznosti. Center lahko skrbniku za njegovo delo določi nagrado, toda le v primeru, če mora skrbnik zaradi zahtevnosti in odgovornosti dela imeti posebne kvalifikacije. Iz tega izhaja, da bo skrbnik do nagrade upravičen samo, če bo moral imeti posebne kvalifikacije.¹⁷³

Sklenemo lahko, da kljub vsem opisanim novostim, zakonik na področje skrbništva ne prinaša bistvenih sprememb.

V zvezi s temo naloge je potrebno omeniti še novelo ZZP-E, ki je zelo obsežna in prinaša pomembne novosti v ureditev pravnega postopka. Novela je začela veljati 14. marca 2017, uporablja pa se od 14. septembra 2017. Namen novele je pospešitev in poenostavitev pravnih postopkov z željo skrajševanja povprečnega časa reševanja sporov. Pri vodenju postopka bodo stranke in sodnik morali biti bolj skrbni, zaradi višje kakovosti odločanja se bo na narokih zahtevala dobra pripravljenost. Sodnik bo tako v postopku izvedel le dokaze, ki so potrebni za ugotovitev resnice, manj bo preložitev narokov, predvidene so sankcije za zavlačevanje postopka in neskrbnost izvedencev. Pomembne so spremembe 206. člena ZPP, ki so namenjene prekinitvi postopka iz razloga smotrnosti. V prvem odstavku 206. člena je namreč dodana možnost, da se postopek prekine zaradi »kverulantov«, če je že začel postopek za odvzem poslovne sposobnosti. V takem primeru bo pravno sodišče, ki bo posumilo v poslovno sposobnost stranke, dalo nepravdnemu sodišču pobudo za začetek postopka za popoln ali delni odvzem poslovne sposobnosti stranki po 44. členu ZNP.¹⁷⁴

---

¹⁷² Prav tam, str. 21.

¹⁷³ Povzeto po A. Križnik, Prostovoljna in častna funkcija skrbnika, Pravna praksa, 2011, str. 15.

¹⁷⁴ Glej besedilo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku, URL: www.iusinfo.si/download/razno/160705_ZPP-E.pdf, str. 9 in 139.

8. UREDITEV V NEMŠKEM PRAVU

V Nemčiji je bil leta 1990 sprejet Zakon o reformi skrbniškega in varuškega prava (Gesetz zur Reform des Rechts der Vormundschaft und Pflegschaft für Volljährige- Betreuungsgesetz – BtG). Zakon je stopil v veljavo leta 1992, z njim pa je prišlo do odprave instituta odvzema poslovne sposobnosti zaradi duševne bolezni in odprave delnega odvzema poslovne sposobnosti zaradi duševne prizadetosti, zasvojenosti in zapravljenosti. Ta ureditev skrbništva je bila najbolj sporna in je omogočala diskriminacijo polnoletnih oskrbovancev.

Z novo ureditvijo se to področje ureja s tremi pravnimi instituti in sicer z varuštvom (Vormundschaft), skrbništvom (Pflegschaft) in oskrbništvom (Betreuung).¹⁷⁵

8.1. Oblike skrbništva

8.1.1. Varuštvo (Vormundschaft)

Varuštvo zajema redno in obsežno skrb za mladoletnika, ki za svoje zadeve ne more poskrbeti sam, zanj pa prav tako ne morejo poskrbeti njegovi starši kot zakoniti zastopniki. Varuško sodišče po uradni dolžnosti postavi mladoletnika pod varuštvo in mu določi varuha, kadar ta ni pod starševsko skrbjo, kadar starši niso upravičeni do zastopanja na področju skrbi za osebo in za premoženje otroka ali kadar gre za najdenega otroka in ni mogoče ugotoviti njegovega družinskega izvora. V primeru nevarnosti zoper otrokove koristi lahko varuha mladoletni osebi na temelju 1666. člena BGB postavi tudi družinsko sodišče, predviden pa je tudi nastanek varuštva na podlagi zakona. Izvajanje varuštva nadzira varuško sodišče s pomočjo mladinskega urada.¹⁷⁶

Varovanec ima običajno enega varuha, lahko pa tudi več. V takem primeru za otroka varuhi poskrbijo skupaj ali pa vsak posebej na določenem področju. Kadar ne obstajajo posebni razlogi za določitev večih varuhov, družinsko sodišče za varovanca in njegove brate ali sestre imenuje zgolj enega varuha. Poleg običajnega varuha BGB v 1792. členu predvideva tudi posebnega varuha (Gegenvormund), naloga katerega je nadziranje izvajanja skrbništva in dajanje soglasja k pomembnejšim odločitvam varuha. S tem se poskrbi za ustrezno upravljanje z večjim oz. znatnim premoženjem varovanca. Kadar je premoženje varovanca manjše, ali če varuštvo opravlja več varuhov skupaj, ni potrebno imenovanje posebnega varuha.

Pri izbiri varuha je potrebno upoštevati določena pravila. Varuh je primarno določen z voljo staršev otrok. Kadar starša določita različne osebe, se upošteva želja starša, ki je umrl kasneje.¹⁷⁷

V primeru, ko starša tega ne storita, ta pristojnost pripade družinskemu sodišču, ki se mora pri svoji odločitvi posvetovati z mladinskim uradom. Varuha izbere na podlagi osebnih okoliščin,

---

¹⁷⁵ Glej T. Narat, B. Kobač, U. Boljka, Ureditvev skrbništva v mednarodni perspektivi, 2010, str. 27.

¹⁷⁶ Povzeto po D. Schwab, Familienrecht, 2008, str. 402,404.

¹⁷⁷ Glej 1776. člen BGB.

njegovega finančnega stanja in drugih pomembnejših okoliščin. Pri izboru med večimi ustreznimi osebami mora upoštevati želje staršev, mnenje sorodnikov varovanca, osebne in sorodstvene vezi med varovancem in varuhom ter veroizpoved varovanca.¹⁷⁸

Varuh ne more biti oseba, ki ni opravilno sposobna, mladoletna oseba, oseba, ki je oskrbnik za odrasle osebe, uradnik ali verski pripadnik, ki potrebuje posebno potrdilo s strani javne ali cerkvene ustanove za opravljanje funkcije varuha; oseba, ki ji je prepreno opravljanje funkcije; oseba, katere imenovanje bi ogrozilo najboljšo korist otroka, itd.¹⁷⁹

Kadar oseba, imenovana s strani staršev ni primerna za varuha, lahko deželni mladinski urad glede na 1791.a člen BGB za varuha imenuje pravno osebo. Pri tem velja dodaten pogoj, saj mora urad spoznati primernost pravne osebe in ji izdati dovoljenje za izvajanje varuštva.¹⁸⁰

Varuštvo je častna funkcija, ki jo mora prevzeti vsak nemški državljan, izbran pri varuškem sodišču. Izjema velja, kadar ne izpolnjuje zgoraj navedenih pogojev ali kadar ima pravico do odklonitve po 1786. členu. Imenovanje v varuštvo tako lahko odkloni le, če skrbi za dva ali več šoloobveznih otrok, če je starejši od 60 let, če skrbi za več kot tri mladoletne otroke oz. njihovo premoženje, če je njegovo stalno prebivališče predaleč od varuškega sodišča, če že opravlja vlogo varuha, skrbnika ali oskrbnika ali če je v drugem primeru že imenovan kot sovaruh. Varuštvo po zakonu preneha, ko odpade njegova predpostavka, torej ko mladoletnik postane polnoleten, ko starši ponovno pridobijo skrbništvo nad otrokom, prav tako pa tudi s smrtjo varovanca.¹⁸¹

8.1.2. Skrbništvo (Pflegschaft)

Institut skrbništva pomeni skrb za osebo ali premoženje in je podoben varuštvu. Za razliko od varuštva je skrbnik pristojen samo za določena področja oz. omejen krog zadev. Skrbnik nudi pomoč in zaščito interesov, kadar so izpolnjeni pogoji za postavitve varuha, vendar ta še ni postavljen ali ga ni potrebno postaviti in v primeru zaščite interesov udeležencev, ki niso znani.¹⁸²

8.1.3. Oskrbništvo nad odraslimi osebami (Betreuung)

Ob ukinitvi odvzema poslovne sposobnosti je bil uveden institut oskrbnitva, ki je omejen na zadeve, pri katerih oskrbovanec potrebuje pomoč. Pravna ureditev oskrbnitva je bila do sedaj trikrat novelirana, prvič leta 1999 (Betreuungsrechtsänderungsgesetz- BtÄndG), drugič leta 2005 (Zweites Betreuungsrechtsänderungsgesetz- 2. BtÄndG), tretja sprememba pa je sledila leta 2009 (Drittes Betreuungsrechtsänderungsgesetz- 3. BtÄndG).

---

¹⁷⁸ Glej 1779. člen BGB.

¹⁷⁹ Glej 1780. – 1784. člen BGB.

¹⁸⁰ Glej D. Schwab, nav. delo, 2008, str. 405.

¹⁸¹ Prav tam, str. 413.

¹⁸² Prav tam, str. 415, 416.

Oskrbništvo zajema pomoč polnoletni osebi, ki zaradi duševne ali drugačne telesne prizadetosti, zase in za svoje zadeve ne more deloma ali v celoti poskrbeti sama.¹⁸³

Za odločanje o postavitvi oskrbnika je pristojno varuško sodišče, ki lahko postopek začne na zahtevo prizadetega ali po uradni dolžnosti. Telesno prizadeti osebi je mogoče postaviti oskrbnika samo na zahtevo stranke, v nobenem primeru pa ne proti njegovi volji. Sodišče lahko oskrbnika po uradni dolžnosti postavi samo, kadar je to potrebno- torej, kadar zadeve ni mogoče rešiti z drugo obliko pomoči ali s pooblaščenecem. Oskrbovanje je omejeno na zadeve, pri katerih oskrbovanec dejansko potrebuje pomoč in se presoja v vsakem primeru posebej. Zajema predvsem pravno oskrbovanje zadev (pravna in procesna dejanja pri pravnih poslih) ter dejanska ravnanja, potrebna za izvedbo pravnih ravnanj. Sodišče za oskrbovalca postavi fizično osebo, ki je sposobna za opravljanje vseh njegovih zadev in pravnih poslov v okviru dolžnosti, ki mu jih naloži sodišče. Sodišče mora pri izbiri upoštevati povezanost in naklonjenost med oskrbnikom in oskrbovancem ter razmerje med oskrbnikom in tretjimi osebami. Upošteva tudi morebiten predlog oskrbovanca, razen kadar bi to bilo v nasprotju z njegovimi interesi.¹⁸⁴

Oskrbnik mora pri svojem delu, v skladu s 1901. členom BGB, ravnati v najboljšo korist oskrbovanca, upoštevati njegove želje in predstave o življenju ter se pred sprejetjem pomembnejših odločitev z njim pogovoriti. V okviru svojih nalog mora skrbeti tudi, da se bolezen ali prizadetost oskrbovanca odpravi ali izboljša, oz. da preprečiti napredovanje bolezni in ublažiti njene posledice. Kadar oskrbnik to dejavnost opravlja poklicno, mora izdelati načrt izvedbe skrbništva in v njem opredeliti cilje ter prikazati ukrepe za doseganje teh ciljev. Oskrbnik je zakoniti zastopnik oskrbovanca, zastopa ga v razmerju do drugih. Zaradi odprave odvzema poslovne sposobnosti ni več sodne ugotovitve poslovne nesposobnosti, kar pomeni, da oskrbovanec ostane polno poslovno sposoben. Pravne posle, ki so v njegovo korist, lahko sklene brez odobritve oskrbnika. Za nekatera pomembnejša ravnanja mora soglasje poleg oskrbovalca podati tudi varuško sodišče (npr. v primerih odvzema prostosti, določenih vrstah zdravstvenih posegov, ipd.) Sodišče lahko imenuje tudi več kot enega oskrbnika, kadar predvideva, da bo tako bolje poskrbljeno za zadeve oskrbovanca. Kot oskrbnik je lahko imenovana tudi pravna oseba, kadar za oskrbovanca ne zmore skrbeti en ali več skrbnikov posameznikov. Obveze skrbništva pravna oseba prenese posamezni osebi in o tem obvesti varuško sodišče. V primeru, ko tudi pravna oseba ne more primerno skrbeti za oskrbovanca, bo sodišče to nalogo poverilo javni ustanovi.¹⁸⁵

---

¹⁸³ Glej 1896. člen BGB.

¹⁸⁴ Povzeto po D. Schwab, nav. delo, 2008, str. 417-419.

¹⁸⁵ Prav tam, str. 422, 423.

9. ANALIZA SODNE PRAKSE

9.1. Sodni izvedenec, dvom v pravilnost izvedenskega mnenja

- Sklep Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 1638/2015 z dne 8.9.2015

Sodišče mora pogoje za odvzem poslovne sposobnosti ugotavljati s pomočjo sodnega izvedenca, saj samo ne razpolaga s strokovnim znanjem, ki je potrebno za ugotovitev ali razjasnitev določenega dejstva. Kdor je določen za izvedenca, se je dolžan odzvati na sodno vabilo ter podati svoj izvid in mnenje v skladu s pravili znanosti in stroke in v določenem roku. Po prvotnem mnenju izvedenke za področje psihiatrije so bili podani medicinski razlogi za popoln odvzem poslovne sposobnosti, ob ponovnem soočenju z udeležencem pa je izvedenka spremenila svoje mnenje in predlagala nadzor ter pomoč pri pravnih in bančnih poslih, ne pa tudi odvzema poslovne sposobnosti v celoti. Zaradi spremenjenega mnenja je sodišče podvomilo v pravilnost mnenja in postavilo novega izvedenca. ZPP v 254. členu določa, da je potrebno protislovja, pomanjkljivosti ali utemeljen dvom o pravilnosti mnenja odpraviti z novim zaslišanjem izvedenca in šele, če to ne prinese uspeha, sodišče zahteva mnenje drugega izvedenca.¹⁸⁶ V navedenem primera ponovitev zaslišanja s prvotno izvedenko ni razvidna.

Ne glede na to, da je nasprotni udeleženec na večih področjih sposoben samostojnega odločanja in je v pretežni meri sposoben s tako voljo tudi ravnati, je novo postavljeni izvedenec psihiatrične stroke svoje mnenje oprl na neizkazano dejstvo, po katerem nasprotni udeleženec ne zna več racionalno ravnati z denarjem. Ugotovitve izvedencev so sodišču resda v veliko pomoč, vendar mora sodišče o njih razpravljati, se opredeliti in jih dokazno oceniti z logično racionalnimi argumenti. Tega sodišče prve stopnje ni upoštevalo in je nekritično sprejelo zaključke izvedenca, posledično pa materialnopravno napačno oz. najmanj preuranjeno zaključilo, da je udeležencu potrebno v celoti odvzeti poslovno sposobnost in pravico voliti ter biti voljen.

- Sklep Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 1840/2016 z dne 5.10.2016

Sodišče prve stopnje je nasprotni udeleženci popolnoma odvzelo poslovno sposobnost in volilno pravico. Pri tem ni ugotavljalo in preverjalo, kako je nasprotna udeleženka živela do odločitve sodišča prve stopnje, ali je škodovala svojim koristim in na kakšen način ter ali je pravno-poslovno škodovala sebi ali drugim. Namesto tega se je v sklepu sklicevalo na pavšalno mnenje izvedenke, da nasprotna udeleženka ni sposobna skrbeti za svoje pravice in koristi. Dolžnost izvedenca je, da v izvidu navede dejstva, ki jih je ugotovil pri pregledu zdravstvene dokumentacije, v mnenju pa mora podati strokovni sklep, v katerem oceni ugotovljena dejstva s pomočjo abstraktnih pravil stroke. Dejstvo je, da izvedenec svojega mnenja ne sme podati brez konkretne ugotovitve stanja udeležence, saj se v takem primeru poraja utemeljen dvom o

---

¹⁸⁶ Povzeto po L. Ude et al., nav. delo, 2006, str. 504.

pravilnosti njegovega mnenja. Napako pa je storilo tudi sodišče, saj bi moralo ugotovitve izvedenke kritično presoditi.

9.2. Obstoj pogojev za uvedbo postopka

- Sklep Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 1726/2014 z dne 3.9.2014

Za uvedbo postopka za odvzem poslovne sposobnosti po uradni dolžnosti morajo biti podane okoliščine, ki bi naj bistveno vplivale na sposobnost osebe skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Poleg teh okoliščin morajo biti navedeni tudi razlogi, ki utemeljujejo njihov verjeten obstoj. Stališče sodišča v navedenem primeru je temeljilo na predlagateljevih navedbah o psihofizičnem stanju nasprotne udeleženke, po katerih zaradi hujše možganske kapi in drugih bolezni ter popolne izgube spomina ni več opravilno sposobna. Zgolj sklicevanje na navedbe predlagatelja o obstoju okoliščin ne zadostuje, saj je zaradi intenzivnosti posega, ki ga predstavlja odvzem poslovne sposobnosti, potrebna obrazložena presoja sodišča. Sodišče je materialnopravno predpostavko za začetek postopka zmotno razlagalo, posledično pa je dejansko stanje bilo pomanjkljivo ugotovljeno.

Predpostavka za začetek postopka po uradni dolžnosti je obstoj okoliščin, iz katerih izhaja utemeljen razlog, ki je podlaga za odvzem. Zgolj sklicevanje na navedbe predlagatelja o obstoju takih okoliščin, brez preverbe njihovega obstoja, ne zadostuje za uvedbo postopka. Odvzem poslovne sposobnosti je intenziven poseg v človekovo celovitost, zato mora biti obrazložena presoja sodišča o verjetnem obstoju razlogov za odvzem. Sodišče v svojem sklepu tega ni storilo, zaradi nepopolne ugotovitve dejanskega stanja pa je pritožbeno sodišče razveljavilo sklep sodišča prve stopnje in zadevo v tem obsegu vrnilo v nov postopek.

9.3. Kverulantstvo

- Sklep Vrhovnega sodišča RS II Ips 11/2015 z dne 5.3.2015

Kot je že bilo omenjeno, ZNP poleg primeroma naštetih razlogov za odvzem poslovne sposobnosti upošteva tudi druge vzroke, vendar le ob izpolnitvi dodatnega pogoja. Ti vzroki morajo na psihofizično stanje človeka vplivati tako, da ta ni sposoben skrbeti sam zase, za svoje pravice in koristi. Med druge vzroke uvrščamo kverulantstvo ali bolešno tožarjenje, zaradi katerega oseba ni sposobna presoje, ali je nek postopek razumno začeti. V omenjenem primeru je udeleženec v letih od 2008 do 2013 pri Upravnem sodišču vložil 136 tožb zoper Republiko Slovenijo s ponavljajočim se vzorcem njihove vsebine, poleg tega je kopicil pravna sredstva v že sproženih upravnih sporih, vlagal nove pritožbe in izredna pravna sredstva, zato je sodišče postopek začelo po uradni dolžnosti in tako prevzelo funkcijo predlagatelja in udeleženca postopka. Zaradi ugotovljene patološke nagnjenosti k tožarjenju mu je bila sprva popolnoma odvzeta poslovna sposobnost, po podani pritožbi pa se je udeležencu delno odvzela poslovna sposobnost, vendar le za aktivnosti, povezane s sodnimi postopki. Kverulantstvo se je namreč

v pretežni meri kazalo na sodnem področju, zato bi odvzem poslovne sposobnosti za upravne in druge uradne postopke pomenil pretiran poseg v pravice udeleženca in mu onemogočil normalno življenje. S tem ukrepom se zasleduje predvsem namen varovanja premoženja posameznika.

9.4. Delni odvzem poslovne sposobnosti, opredelitev poslov

- Sklep Višjega sodišča v Celju Cp 146/2017 z dne 30.3.2017

S sklepom sodišča prve stopnje je bila nasprotni udeleženki delno odvzeta poslovna sposobnost za vse posle finančne narave, za razpolaganje z denarnimi sredstvi in poravnavanje denarnih obveznosti, za poslovanje z računom in sklepanjem poslov, ki se nanašajo na prevzemanje finančnih obveznosti, za vse posle, ki se nanašajo na pridobitev, odtujitev in obremenitev nepremičnin ter druge posle, ki so tako pomembni, da bistveno vplivajo na življenje nasprotne udeleženke. Do slednjega dela izreka se sodišče ni opredelilo, zato je obstajala možnost različnih razlag in zlorab.

Višja sodišča so bila dolgo v dilemi, v kakšni meri je sodišče dolžno opredeliti, kaj je vsebina delnega odvzema poslovne sposobnosti. V posameznih primerih so sodišča pri delnem odvzemu določala posle, ki jih sme oseba z delno odvzeto poslovno sposobnostjo sklepati sama, v večini pa so na pritožbe strank odgovarjala, da je ta odločitev glede na veljavno zakonodajo v pristojnosti CSD in ne v pristojnosti sodišča.¹⁸⁷

Odgovor je dalo šele Vrhovno sodišče¹⁸⁸, po katerem odločitev sodišča prve stopnje o delnem odvzemu poslovne sposobnosti brez vsaj načelne, okvirne opredelitve poslov oziroma področij, na katerih je njegova poslovna sposobnost omejena, pomeni prekomeren poseg v njegove pravice. Sodišče bi moralo v izreku sklepa vsaj okvirno določiti posle oziroma področja, na katerih poslovno omejena oseba ohranja poslovno sposobnost, ali obratno, posle oziroma področja, na katerih je posamezniku poslovna sposobnost odvzeta in jih torej brez skrbnika ne more opravljati. Le tako vsebinsko opredeljen delni odvzem poslovne sposobnosti, ki hkrati upošteva načelo sorazmernosti, ne posega prekomerno v človekove pravice. Odločba CSD po drugem odstavku 208. člena ZZZDR lahko pomeni le dopolnitev oz. konkretizacijo sodne odločbe.

9.5. Ključne skupne ugotovitve

Pri odvzemu poslovne sposobnosti gre za velik poseg v človekove pravice in za enega najtežjih ukrepov, zato mora sodišče ugotoviti neposredno nevarnost ogrožanja pravic ali interesov osebe, kateri naj bi se odvzela poslovna sposobnost. Sodišče mora ugotoviti konkretne okoliščine, ki utemeljujejo takšno neposredno nevarnost, na podlagi katere je mogoče z gotovostjo zaključiti, da je oseba nerazsodna in ji je potrebno (v celoti) odvzeti poslovno

---

¹⁸⁷ Glej VSL sklep I Cp 4599/2010 z dne 30.3.2011, VSL sklep I Cp 1914/2011 z dne 22.11.2011.

¹⁸⁸ Več o tem sklep II Ips 306/2011 z dne 1.12.2011.

sposobnost. Ker gre v postopku za odvzem poslovne sposobnosti za skrajni ukrep, ki radikalno posega v človekovo življenje, mora sodišče še posebej skrbno in natančno raziskati dejansko stanje in ugotoviti ter obrazložiti okoliščine, ki utemeljujejo odvzem poslovne sposobnosti. Glede na to, da samo ne razpolaga s potrebnim strokovnim znanjem, mu pri tem pomaga sodni izvedenec. Sodišče mora njegove ugotovitve dokazno oceniti, poudariti pa je potrebno še, da na njegovo mnenje ni vezano in ga lahko presoja kot vsak dokaz. Prav zaradi pomembnosti samega posega v pravice posameznika, je sodišče tisto, ki je edino pristojno za odločanje o tem, ali se posamezniku na vseh področjih odvzame poslovna sposobnost oz. na katerih točno določenih področjih se posamezniku delno odvzame poslovna sposobnost.

10. SKLEP

Z odvzemom poslovne sposobnosti, ki je pravno reguliran v ZNP, se želi zagotoviti varstvo oseb, ki zaradi določenih razlogov niso sposobne skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Postopek odvzema spada med uradne postopke in se v primeru obstoja javnega interesa lahko začne po uradni dolžnosti, kadar javni interes ni tako izrazit, pa je iniciativa za začetek postopka prepuščena upravičenim predlagateljem. Institut odvzema poslovne sposobnosti je tesno povezan z institutom skrbništva. Temelj za začetek postopka postavitve osebe pod skrbništvo je pravnomočen sklep sodišča o odvzemu poslovne sposobnosti, ki na novo konstituira osebni status posameznika.

Veljavna zakonodaja predvideva dvotirnost odločanja v sodnem in upravnem postopku. Sodišče po končanem postopku, v primeru ugotovljenih zakonsko določenih pogojev, s sodno odločbo osebi v celoti ali deloma odvzame poslovno sposobnost, Center pa kot organ socialnega varstva in nosilec javnega pooblastila, osebo postavi pod skrbništvo in ji imenuje skrbnika.

Zgolj dva toga modela odvzema poslovne sposobnosti sta bila večkrat predmet kritik, saj predstavljata nevarnost za prekomerne posege v temeljne pravice oseb. Oseba s popolno odvzeto poslovno sposobnostjo nima možnosti sklenitve kakršnegakoli posla, pri delnem odvzemu pa ima CSD možnost dopolniti sodno odločbo in določiti posle, ki jih lahko oseba opravlja brez soglasja skrbnika.

O vsebinsko tesno povezanih in soodvisnih odločitvah bi moral odločati organ, ki zagotavlja enako varstvo pravic, kar pa zaradi delitve pristojnosti med sodišče in CSD ter različnih postopkovnih jamstev, v večini primerov ni bilo zagotovljeno. Odvzem poslovne sposobnosti že sam po sebi narekuje postavitve pod skrbništvo, zato je ponovno odločanje Centra nesmiselno. Ureditev je sporna tudi iz drugega vidika, saj strokovni delavci Centra največkrat niso pravniki in nimajo potrebnih znanj, poleg tega pa se primarne naloge centra nanašajo zlasti na svetovalno in vzgojno delo, ne pa tudi na avtoritativno odločanje. Znani so primeri, ko je Center postavil skrbnika nerazsodnim osebam, kljub temu, da jim predhodno ni bila odvzeta poslovna sposobnost s strani sodišča ali pa poseg skrbnikov na področja, kjer so osebe še ohranjale zmožnost skrbeti za svoje pravice in koristi. Takšna ureditev vsekakor ni v skladu s tujo zakonodajno prakso, obenem pa s tem ni ustrezno zagotovljeno varstvo procesnih pravic posameznika. Tako lahko potrdim prvo hipotezo.

Osrednji del postopka odvzema in dokončna odločitev sodišča temelji na presoji izvedenca medicinske stroke, ki mora podati oceno o vplivu zdravstvenega stanja osebe na njeno sposobnost zaščite njenih potreb, pravic in interesov. V praksi je veliko težav predvsem zaradi stroškov dokaza z izvedencem, saj mora te kriti predlagatelj postopka, zato si Centri želijo, da bi postopek odvzema večkrat sprožila sodišča po uradni dolžnosti.

Vloga Centra je v postopku odvzema in v postopku skrbništva večplastna. Center tako nastopa v vlogi predlagatelja ali udeleženca, organa, ki imenuje začasnega skrbnika in organa, ki

vzpostavi skrbništvo nad osebo z odvzeto poslovno sposobnostjo. Ob tem ji imenuje skrbnika, nadzoruje njegovo delo ali sam opravlja funkcijo skrbnika, kadar ni mogoče pridobiti druge osebe, ki bi bila pripravljena opravljati funkcijo skrbnika. Z vidika kolizije interesov je takšna ureditev sporna, saj so zaposleni na Centru tako postavljeni v dvojno vlogo, obenem pa so zato dodatno obremenjeni in svoje naloge izvršujejo tudi izven delovnega časa.

V nalogi je bila predstavljena ureditev po Družinskem zakoniku, s katerim se pristojnost za odločanje o skrbništvu in imenovanje skrbnika prenaša na sodišče. Zaradi prej navedenih težav in posegov v posameznikove pravice je bistvenega pomena, da o skrbništvu odloča samo en organ ter da je odločba o odvzemu obširno in celovito obrazložena. Sodišče bo tako moralo naprej odločiti, da se oseba postavi pod skrbništvo, nato pa natančno določiti posle oz. področja, kjer bo zaradi nesposobnosti samostojnega nastopanja potrebovala soglasje skrbnika. V odločbi bo hkrati moralo imenovati skrbnika in precizirati obseg njegovih pravic in dolžnosti, ob upoštevanju okoliščin vsakega posameznega primera. Z odpravo odvzema bodo posamezniki v bistveno boljšem položaju, saj jim bo zagotovljeno učinkovito varstvo njihove osebnosti, kar potrjuje drugo postavljeno hipotezo. Varnost pravnega prometa kljub novostim ne bo ogrožena, saj se bo uvedba postopka postavitve pod skrbništvo še naprej vpisovala v matični register in zemljiško knjigo. Nadzor nad izvajanjem skrbništva ostaja v pristojnosti Centrov. Kljub omenjeni novosti lahko sklenemo, da ta ne bo bistveno prispevala k zmanjšanju vloge Centrov, saj ti ostajajo glavni nosilci nalog glede izvajanja skrbništva.

Skrbništvo se mora izvajati kvalitetno in predvsem v korist varovanca, zato je pomembno, kdo to funkcijo opravlja. V skladu z ZZZDR in tudi z novo sprejetim Družinskim zakonikom je funkcija skrbnika prostovoljna in častna, obenem so skrbniki materialno odgovorni za malomarno opravljanje funkcije. Centri že dlje časa opozarjajo, da je prav zato težko pridobiti skrbnike ter da so posledično primorani sami prevzeti skrbniško funkcijo. Z novo ureditvijo bo situacija še slabša, saj bodo skrbniki do nagrade upravičeni samo v primeru, če se bodo zaradi zahtevnosti dela zahtevale posebne kvalifikacije.

Sodobne družbe prav zaradi spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin instituta odvzema poslovne sposobnosti ne poznajo več in namesto tega prizadetim osebam nudijo pomoč, ki je prilagojena glede na njihove potrebe. Z novo ureditvijo, ki odpravlja odvzem, smo se resda približali ureditvam tujih pravnih sistemov, kar deloma potrjuje tretjo hipotezo. Do popolne odprave in izkoreninjenja odvzema poslovne sposobnosti najbrž ne bo prišlo tako hitro, obenem pa je tem področju potrebno še precej dela, saj skrbništvo spada med eno izmed področij, ki so v naši zakonodaji najslabše urejena. Za celostno spremembo skrbništva bi tako bilo potrebno to področje podrobneje urediti v posebnem zakonu, pri čemer bi bil dober zgled ureditev rejniške dejavnosti. Smiselne bi bile tudi procesne prilagoditve ZNP, česar nova ureditev ne predvideva. V državnem proračunu bi se moralo zagotoviti finančna sredstva za uvedbo plačljive skrbniške funkcije. Skrbnike bi bilo smiselno uvrstiti na dve listi, pri čemer bi jih razdelili na listo profesionaliziranih skrbnikov, ki bi imeli ustrezne kompetence in izobrazbo

ter listo skrbnikov, ki ne bi potrebovali strokovnih znanj in bi bili zadolženi za opravljanje lažjih oskrbniških del kot so odpiranje računov na banki, plačevanje položnic ipd.

Pri prenovi obstoječe ureditve bi se lahko zgledovali po predstavljenem modelu nemškega prava, ki omogoča prilagajanje in zagotavljanje pomoči samo na tistih življenjskih področjih in zadevah, kjer jo osebe potrebujejo.

Takšna pričakovanja so najbrž resda iluzorna, vendar bi država morala upoštevati trende v socialnem varstvu in to področje temeljito prenoviti, posameznikom z omejeno sposobnostjo za odločanje in samostojno uresničevanje pravic pa zagotoviti ustrezne mehanizme, s pomočjo katerih bi učinkovito nastopali v pravnem prometu.

11. VIRI

11.1. Literatura

- 1) Dobovičnik Franc, Pravna in poslovna sposobnost, skrbništvo ter varovanje človekovih pravic, Socialno delo, letnik 32, številka. 3–4, Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana 1993. URL: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:spr-T2GYXHDC> (24.7.2017).
- 2) Caharijaz Ferme Nada, Skrbnik za posebni primer ali začasni zastopnik: kdo naj varuje interese pravdno nesposobne stranke pred sodiščem?, Pravna praksa, časopis za pravna vprašanja, let. 30, št. 3, Ljubljana 2011.
- 3) Cerovič Ostrc Mojca, Ali je skrbnik za poseben primer ustrezen institut?, Pravna praksa, časopis za pravna vprašanja, let. 33, št. 5, Ljubljana 2014.
- 4) Geč-Korošec Miroslava, Kraljić Suzana, Družinsko pravo, Univerza v Mariboru, Inštitut za civilno, primerjalno in mednarodno zasebno pravo, Maribor 2000.
- 5) Ekart Andrej, Rijavec Vesna, Ude Lojze, Keresteš Tomaž, Drnovšek Katja, Zakon o pravdnem postopku (ZPP) : z novelo ZPP-E, GV Založba, Ljubljana 2017.
- 6) Finžgar Alojzij, Rodbinsko pravo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana 1970.
- 7) Juhart Jože, Civilno nepravdno pravo, Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta, Inštitut za civilno pravo, Ljubljana 1970.
- 8) Juhart Miha, Možina Damjan, Novak Barbara, Polajnar-Pavčnik Ada, Žnidaršič Skubic Viktorija, Uvod v civilno pravo, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2016.
- 9) Keresteš Tomaž, Zavrnitev pravice do sodnega varstva zaradi pomanjkanja statusa udeleženca, Zbornik prispevkov, Mednarodna konferenca Pravica do sodnega varstva v nepravdnih postopkih, Pravna fakulteta, Inštitut za civilno, primerjalno in mednarodno zasebno pravo, Maribor 2000.
- 10) Kobal Barbara, Skrbništvo-togo urejeno javno pooblastilo ali fleksibilna oblika družbenega varstva?, Revija Socialno delo, letnik 45, št. 1-2, Ljubljana 2006.
- 11) Končina-Peternel Mateja, Delni odvzem poslovne obveznosti - oporoča, Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja, let. 16, št. 2, Ljubljana 1997.
- 12) Končina-Peternel Mateja, Poslovna sposobnost fizične osebe, Podjetje in delo, št. 6-7, Ljubljana 2003.
- 13) Križnik Alenka, Začasni skrbnik, Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja, št. 13, GV Založba d.o.o., Ljubljana 2010.

- 14) Križnik Alenka, Skrbnik za posebni primer in samostojnost odločanja, Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja, let. 35, št. 35, Ljubljana 2016.
- 15) Narat Tamara, Jesenovec Anja, Boškić Ružica, Milas Klarić Ivana, Strokovne podlage za nadgradnjo instituta skrbništva, Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, Ljubljana 2013. Dostopno na:
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/druzina/strok_podlage_nadgradnja_skrbnistvo_konc_poroc_jun13.pdf (24.8.2017).
- 16) Narat Tamara, Boljka Urban, Kobal Tomc Barbara, Ureditev skrbništva v mednarodni perspektivi, Inštitut RS za socialno varstvo, Ljubljana 2011.
- 17) Novak Barbara, Družinsko pravo, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2014.
- 18) Novak Barbara, Nova pravna ureditev skrbništva za odrasle: odprava odvzema poslovne sposobnosti in podaljšanja roditeljske pravice, Medicina in pravo: sodobne dileme, Pravna fakulteta Univerze v Mariboru: Splošna bolnišnica, Maribor 2006.
- 19) Novak Barbara, Civilnopравни položaj polnoletne osebe z omejeno sposobnostjo za samostojno odločanje, Pravniki, revija za pravno teorijo in prakso, št. 9-12, Ljubljana 2003.
- 20) Pavčnik Marijan, Teorija prava, GV Založba, Ljubljana 2007.
- 21) Rijavec Vesna, Odločanje o poslovni sposobnosti v nepravdnih postopkih, Medicina in pravo: izbrana poglavja: 1999-2000. Splošna bolnišnica, Maribor 2001.
- 22) Rijavec, Vesna, Reforma nepravdnih postopkov - družinske zadeve, Zbornik Pravne fakultete Univerze v Mariboru, Maribor 2005.
- 23) Rijavec Vesna, Ekart Andrej, Zakon o nepravdnem postopku (neuradno prečiščeno besedilo) z uvodnimi pojasnili, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2009.
- 24) Rijavec Vesna, Dokaz z izvedenci, Podjetje in delo, št. 6-7, Ljubljana 2012.
- 25) Schwab Dieter, Familienrecht, C. H. Beck, München, 2008.
- 26) Šinkovec Janez, Tratar Boštjan, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, Založniška hiša Primath, Ljubljana 2003.
- 27) Ude Lojze, Civilno procesno pravo, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2002.
- 28) Ude Lojze, Betteto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam-Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek: zakon s komentarjem, 2. knjiga, GV Založba, Ljubljana 2006.
- 29) Wedam-Lukić Dragica, Polajnar-Pavčnik Ada, Nepravdni postopek: zakon s komentarjem, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1991.

- 30) Zupančič Karel, Družinsko pravo, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1999.
- 31) Zupančič Karel, Novak Barbara, Žnidaršič Skubic Viktorija, Končina-Peternel Mateja, Reforma družinskega prava, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2005.

11.2. Pravni viri

- 1) Zakon o nepravdnem postopku (Uradni list SRS, št. 30/86, 20/88 – popr., Uradni list RS, št. 87/02 – SPZ, 131/03 – odl. US, 77/08 – ZDZdr in 10/17 – ZPP-E).
- 2) Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list SRS, št. 15/76, 30/86, 1/89, 14/89, Uradni list RS, št. 13/94, 82/94, 29/95, 26/99, 60/99, 70/00, 64/01, 110/02, 42/03, 16/04, 69/04, 101/2007- odl. US, 122/2007- odl. US, 90/2011, 84/2012, 82/2015, 15/2017).
- 3) Zakon o sodiščih, (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJNepS, 33/11, 75/12 – ZSPDSLS-A, 63/13, 17/15 in 23/17 – ZSSve).
- 4) Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17).
- 5) Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/1991-I, 42/1997-UZS68, 66/2000-UZ80, 24/2003-UZ3a,47,68, 69/2004-UZ14, 69/2004-UZ43, 69/2004-UZ50, 68/2006-UZ121,140,143, 47/2013-UZ148, 47/2013-UZ90,97,99, 75/2016-UZ70a).
- 6) Zakon o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US in 10/17).
- 7) Zakon o dedovanju (Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16).
- 8) Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 80/99, 70/00, 52/02, 73/04, 22/05-UPB1, 119/05, 24/06-UPB2, 105/06-ZUS-1, 126/07, 65/08, 47/09 Odl.US: U-I-54/06-32 (48/09 popr.), 8/10, 82/13).
- 9) Pravilnik o sodnih izvedencih in sodnih cenilcih (Uradni list RS, št. 88/10, 1/12, 35/13 in 50/15).
- 10) Gesetz zur Reform des Rechts der Vormundschaft und Pflegschaft für Volljährige (Betreuungsgesetz–BtG), 1990, URL:
https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?start=//%5B@attr_id=%27bgbl190s2002.pdf%27%5D#__bgbl__%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl190s2002.pdf%27%5D__1502448053940 (24.8.2017).

- 11) Bürgerliches Gesetzbuch, URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (24.8.2017).
- 12) Predlog Družinskega zakonika, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 18. 9. 2009, URL: www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/sklepi/seje_vlade/59_seja/59sv4.doc (22.8.2017).
- 13) Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku, URL: www.iusinfo.si/download/razno/160705_ZPP-E.pdf, (26.8.2017).
- 14) Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD, Skupnost CSD, december 2016, URL: https://www.scsd.si/novost-v-katalogu-javnih-pooblastil/items/nov-katalog-jp-121.html?file=tl_files/scsd/dokumenti/katalog-JP/katalog%201.6.3/Katalog%201.6.3.pdf (15.8.2017).
- 15) Prispevek Varuha k razpravi o družinskem zakoniku, URL: <http://www.varuh-rs.si/projekti-in-promocija/projekti/vem-o-cem-odlocam/> (12.8.2017).
- 16) Center za socialno delo kot predlagatelj postopka za odvzem poslovne sposobnosti, december 2009, URL: <http://www.varuh-rs.si/medijsko-sredisce/aktualni-primeri/novice/detajl/center-za-socialno-delo-kot-predlagatelj-postopka-za-odvzem-poslovne-sposobnosti/?cHash=fa24a44792> (12.8.2017).

11.3. Sodna praksa

a.) Sodna praksa Višjih sodišč

- VSC sklep Cp 146/2017 z dne 30.3.2017.
ECLI:SI:VSCE:2017:CP.146.2017.
- VSL sklep II Cp 1840/2016 z dne 5.10.2016.
ECLI:SI:VSLJ:2016:II.CP.1840.2016.
- VSL sodba II Cp 2938/2015 z dne 3.2.2016.
ECLI:SI:VSLJ:2016:II.CP.2938.2015.
- VSL sklep I Cp 1638/2015 z dne 8.9.2015.
ECLI:SI:VSLJ:2015:I.CP.1638.2015.
- VSL sklep II Cp 1971/2015 z dne 8.7.2015.
ECLI:SI:VSLJ:2015:II.CP.1971.2015.
- VSL sklep II Cp 1300/2014 z dne 28.5.2014.
ECLI:SI:VSLJ:2014:II.CP.1300.2014.1.

- VSL sklep I Cp 2143/2014 z dne 8.10.2014.
ECLI:SI:VSLJ:2014:I.CP.2143.2014.
- VSL sklep I Cp 2539/2014 z dne 22.10.2014.
ECLI:SI:VSLJ:2014:I.CP.2539.2014.
- VSL sklep I Cp 1985/2014 z dne 1.10.2014.
ECLI:SI:VSLJ:2014:I.CP.1985.2014.
- VSL sklep II Cp 1726/2014 z dne 3.9.2014.
ECLI:SI:VSLJ:2014:II.CP.1726.2014.
- VSL sklep I Cp 2272/2014 z dne 15.10.2014.
ECLI:SI:VSLJ:2014:I.CP.2272.2014.
- VSL sklep II Cp 1322/2014 z dne 3.9.2014.
ECLI:SI:VSLJ:2014:II.CP.1322.2014.
- VSL sklep I Cp 2981/2013 z dne 8.11.2013.
ECLI:SI:VSLJ:2013:I.CP.2981.2013.
- VSL sklep I Cp 3536/2012 z dne 3.7.2013.
ECLI:SI:VSLJ:2013:I.CP.3536.2012.
- VSL sklep I Cp 2673/2012 z dne 21.11.2012.
ECLI:SI:VSLJ:2012:I.CP.2673.2012.
- VSC sklep Cp 895/2011 z dne 15.12.2011.
ECLI:SI:VSCE:2011:CP.895.2011.
- VSL sklep I Cp 903/2010 z dne 23.6.2010.
ECLI:SI:VSLJ:2010:I.CP.903.2010.
- VSK sklep Cp 717/2009 z dne 18.8.2009.
ECLI:SI:VSKP:2009:CP.717.2009.
- VSC sklep Cp 80/2009 z dne 5.2.2009.
ECLI:SI:VSCE:2009:CP.80.2009.
- VSC sklep Cp 182/2009 z dne 4.3.2009.
ECLI:SI:VSCE:2009:CP.182.2009.
- VSK sklep Cp 408/2008 z dne 21.10.2008.
ECLI:SI:VSKP:2008:CP.408.2008.
- VSDS sodba in sklep Pdp 782/2007 z dne 16.5.2008.
ECLI:SI:VDSS:2008:VDS..PDP.782.2007.

b.) Sodna praksa Vrhovnega sodišča RS

- VSRS sklep II Ips 92/2015 z dne 11.6.2015.
ECLI:SI:VSRS:2015:II.IPS.92.2015.
- VSRS sklep II Ips 306/2011 z dne 1.12.2011.
ECLI:SI:VSRS:2011:II.IPS.306.2011.
- VSRS sklep II Ips 11/2015 z dne 5.3.2015.
ECLI:SI:VSRS:2015:II.IPS.11.2015.

c.) Sodna praksa Upravnega sodišča RS

- UPRS sklep I U 1672/2015 z dne 11.2.2016.
ECLI:SI:UPRS:2016:I.U.1672.2015.